

AMBIS vysoká škola, a.s.
Katedra ekonomie a managementu

Daňová soustava ČR - Popis konkrétní daně
Bakalářská práce

Autor práce: Martin Prček
Vedoucí práce: Ing. Lenka Fulínová

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracoval sám, za pomoci veškeré uvedené literatury. Svým podpisem dále stvrzuji, že odevzdaná elektronická podoba práce je shodná s její tištěnou verzí a byl jsem obeznámen se skutečností, archivování této práce v knihovně VŠ AMBIS a jejím zpřístupnění třetím osobám prostřednictvím interní databáze elektronických vysokoškolských prací.

Martin Prček

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval paní Ing. Lence Fulínové za vedení a všechny odborné konzultace, které pro mne byli během psaní této bakalářské práce opravdovým přínosem.

M. Prček

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o daňové soustavě a daních obecně, Cílem teoretické části práce je seznámit čtenáře se základními pojmy týkající se daní, historickým vývojem a jejich vnímání ve společnosti. Dále čtenářům objasnit současnou podobu daňové soustavy a právní legislativu k ní náležící, rozdělení daní a podrobnější informace ke každé z nich. Praktická část práce se podrobně věnuje spotřebním daním. Kde se autor pomocí ankety, pokouší přijít, podle svého úsudku na výnosnější způsob jejich vybírání. Konkrétně tak činí u tří produktů, piva, cigaret a benzínu, které jsou zároveň podle zákona 353/2009 Sb. Zákona o spotřebních daních, jejím předmětem.

Klíčová slova: Daň, typy daní, Daňová soustava, Daňová sazba, zákon

Abstract

This bachelor's thesis discusses the tax system and taxes in general. The goal of the theoretical part of the thesis is to show to the readers the basic concepts related to taxes, their historical development and their perception in society. Furthermore, to clarify to the readers the current form of the tax system and the legal legislation pertaining to it, then the distribution of taxes and more detailed information about each of them. The practical part of the work then deals in detail with consumption taxes. When the author uses a poll, he tries to come up with a more profitable line, which are also, according to Act 353/2009 Coll. Act on Excise Taxes as its subject.

Key Words: Tax, types of taxes, Taxes system, rate of taxes, law

Zadání bakalářské práce

<i>Autor:</i>	Martin Prčec , učo 37665
<i>Studium, obor práce:</i>	AMBIS BEKMAN EMPP [sem 9, roč 3] (skupina PRAL_EMP), Ekonomika a management podniku
<i>Předmět SZZ:</i>	Obhajoba bakalářské práce
<i>Název práce:</i>	Daňová soustava ČR – popis konkrétní daně
<i>Název anglicky:</i>	The Czech Republic's tax system - description of specific tax
<i>Jazyk práce:</i>	Čeština
<i>Hlavní vedoucí:</i>	Ing. Lenka Fulínová, učo 37000, KEM AMBIS
	Katedra ekonomie a managementu - AMBIS vysoká škola, a.s.
<i>Oponent:</i>	Ing. Jaroslav Veselka, DiS., učo 38004, KEM AMBIS
	Katedra ekonomie a managementu - AMBIS vysoká škola, a.s.
<i>Archiv závěrečné práce není dostatečně naplněn.</i>	
<i>Závěrečná práce dosud nezkontrolována vedoucím nebo pověřenou osobou.</i>	
<i>Zadáno/změněno:</i>	5.8.2022 15:10, Romana Chaloupková, učo 29153
<i>Literatura:</i>	<ul style="list-style-type: none"> • MARKOVÁ, Hana. <i>Daňové zákony 2020: úplná znění platná k 1.1., včetně všech novel a čísel zákonů k 1.1.2020 skomentáři spoluautorů zákonů</i>. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-1333-0. • DŮRASOVÁ, Ivana a Magda MORÁVKOVÁ. <i>Daňová soustava ČR: sborník příkladů</i>. ěhlava: Vysoká škola polytechnická ěhlava, 2011. ISBN 978-80-87035-41-2. • TEPPEROVÁ, ěana. <i>Daň z příjmů a pojistné na sociální zabezpečení: souvislosti a kolize v národním i mezinárodním kontextu</i>. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. ISBN 978-80-245-2324-8. • Účetnictví bez chyb, pokut a penále: měsíčník pro účetní, auditory, daňové odborníky a mzdové účetní. <i>Poradce podnikatele</i>. 2019, roč. 2. ISSN 1213-6298. • BARBOĽ, Anna. <i>Taxes in Russia: guide to Russian tax law</i>. Prague: Wolters Kluwer Czech Republic, 2012. ISBN 978-80-7478-474-3.
<i>Záznam založen:</i>	1. 12. 2020 15:00, ěan Sikora, učo 29347

Obsah

1. Definice – co je to daň?	10
2. Slovníček se základní daňovými pojmy	10
3. Funkce daní	11
3. a Fiskální funkce _____	11
3. b Alokační funkce _____	11
3. c Redistribuční _____	11
3. d Stabilizační funkce _____	12
3. e Stimulační funkce _____	12
4. Historie daní	12
4. a Starověká podoba daňových systémů _____	12
4. b Daně od středověku až do vzniku Československa _____	13
4. c Englišova reforma a Daně mezi lety 1918 a 1992 _____	14
4. d Daně po rozdělení Československa _____	16
5. Historické vnímání daňových teorií	17
5. a Starověk a středověk _____	17
5. b Merkantilismus a kameralismus (16-18. století) _____	17
5. c Klasická anglická ekonomie a francouzští fyziokraté _____	18
5. d Teorie podle Adama Smithe (1723-1790) _____	18
5. e David Ricardo (1772-1823) _____	18
5. f John Stuart Mill (1806-1873) _____	18
5. g Německá klasická škola ekonomie _____	19
5. h Předkeynesiánský neoklasicismus _____	19
5. i Keynesiánská teorie zdanění _____	19
5. j Neokonzervatismus _____	19
6. Fiskální politika státu	20
7. Principy daňového systému	21
7. a Spravedlnost _____	21
7. b Efektivnost _____	21
7. c Jednoduchost a srozumitelnost _____	21
8. Daňová harmonizace	23
9. Daňová koordinace	24
10. Daňová kvóta	25

<u>11. Zákon o správě daní a poplatků .....</u>	26
<u>11. a Část první - úvodní ustanovení .....</u>	26
<u>11. b Část druhá - obecná část o správě daní .....</u>	26
<u>11. c Část třetí - zvláštní část ke správě daní .....</u>	27
<u>11. d Část čtvrtá - Následky porušení povinností při správě daní a náhrady .....</u>	27
<u>11. e Část pátá - společná, zmocňovací, přechodná a závěrečná ustanovení .....</u>	27
<u>11. f Část šestá – účinnost .....</u>	27
<u>12. Rozdělení daní .....</u>	28
<u>13. Přímé daně .....</u>	29
<u>13. a Daň silniční .....</u>	29
<u>13. b Daň z příjmů .....</u>	30
<u>13. c Podmínky pro možnost placení paušální daně .....</u>	30
<u>13. d Chystané změny pro plátce v paušálním režimu pro rok 2023 .....</u>	31
<u>13. e Daň z příjmu z právnických osob .....</u>	31
<u>14. Majetkové daně.....</u>	32
<u>14. a Daň z nemovitých věcí .....</u>	32
<u>14. b Daň z převodu majetku .....</u>	32
<u>15. Daně nepřímé .....</u>	33
<u>15.a Daň z přidané hodnoty .....</u>	33
<u>15.b Ekologické daně .....</u>	34
<u>16. Spotřební daně v České republice .....</u>	35
<u>16. a Charakteristika zákona o spotřební dani .....</u>	37
<u>16. b Druhy spotřebních daní .....</u>	38
<u>16. c Rozdělení spotřebních daní .....</u>	38
<u>17. Výnosnost spotřebních daní v průběhu let. ....</u>	39
<u>17. a Daň z minerálních olejů .....</u>	39
<u>17. b Daň z lihu .....</u>	40
<u>17. c Daň z piva .....</u>	41
<u>17. d Daň z vína a meziproductů .....</u>	44
<u>17. e Daň z tabáku .....</u>	45
<u>18. Analýza některých předmětů spotřební daně.....</u>	47
<u>18. a Anketa ohledně piva .....</u>	48
<u>18. b Anketa ohledně cigaret .....</u>	50
<u>18. c Anketa na téma benzín .....</u>	51

Závěr analýzy	52
Závěr práce	53
Seznam tabulek a grafů.....	54
Seznam použité literatury	55
Seznam internetových zdrojů.....	57
Použité zkratky.....	58
Seznam příloh.....	59

Úvod a cíl práce

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybral daňovou soustavu ČR - popis konkrétní daně, z důvodu, že daně nás provází na každém kroku a tak si kladu za cíl s nimi čtenáře důkladněji seznámit. V teoretické části se budu věnovat postupně vývoji daňové soustavy a daňových teorií. Čtenářům se pokusím objasnit současnou podobu daňové soustavy a některé pojmy z daňové problematiky, jako je například daňová harmonizace, daňová kvóta a podobné, dále vysvětlím jednotlivé funkce daní. Poté se zaměřím na současnou podobu daňového systému, kde se budu stručně zabírat každou daní zvlášť, s výjimkou spotřebních daní, kterým se budu věnovat podrobněji, jelikož je na ně zaměřena praktická část práce. Jejímž cílem je porovnání a podrobná analýza vývoje sazeb a podílu přínosu do státního rozpočtu spotřebních daní. V praktické části diplomové práce jsem se věnoval anketě ohledně, piva, cigaret a benzínu. Pokouším se vyjádřit názor, jak by šlo na spotřební daní přinést větší příjem pro státní rozpočet.

Jednotlivé kapitoly práce se snažím řadit tak aby práce, byla pro čtenáře co možná nejsnazší k pochopení, a zároveň působila poutavě a čtivě. K práci využívám převážně odborné literatury, úplného znění zákonů a tabulek volně dostupných na internetových stránkách ministerstva financí České republiky, respektive grafů a jiné části dostupné na OECD.

Definice – co je to daň?

Daň je z právního pohledu vnímána jako povinná, nenávratná a neúčelová platba. Její povinnost může být vymáhána i právně, z důvodu určitého omezení svobody jednotlivce. Nenávratnost daň odlišuje od půjček, kdy se poskytnuté prostředky vrací nazpět původnímu majiteli. Neúčelovost daně, značí to, že nikdo neví, za jakým konkrétním účelem, daň odvádí. Dalším specifickým znakem pro daň je neekvivalentnost, a to v tom, že její sazby se ve valné většině případů neodvíjí od toho, jak velkou měrou, se její plátce podílí na celkovém příjmu do státního rozpočtu.

Slovníček se základní daňovými pojmy

Subjektem daně rozumíme poplatníka, plátce či právního nástupce.

Plátcem daně je fyzická nebo právnická osoba, která je odpovědná příslušnému správci daně, za odvod daně samotné, její výpočet nebo stržení daně jednotlivým poplatníkům. Plátce daně je tak oprávněn vybírat daň samotnou, která je součástí ceny komodity a poté jí odvádí.

Poplatník daně - fyzická či právnická osoba, jejíž majetek nebo činnost podléhá daňové povinnosti. U spotřebních daní je poplatník daně ten kdo si výrobek koupí, ale pro plátce zůstane anonymní.

Předmět daně je činnost nebo majetek, který podléhá zdanění. V jednotlivých daňových zákonech, je přesně vymezeno z čeho se daň platí.

Osvobození od daně je část, částka, o kterou, která snižujeme základ daně. Pro poplatníka tak dochází ke snížení daňové povinnosti. Osvobození mohou být plošná nebo zaměřená na skupinu subjektů.

Daňový základ je výsledkem rozdílů příjmů a výdajů hospodářské jednotky a odečtené úlevy na dani, nebo výši částky u převodu nemovitosti, výši dědictví.

Daňová sazba je postup, prostřednictvím, kterého určujeme výši povinnosti. Sazba daně se počítá již z předem upraveného základu daně. Máme několik druhů sazby daně:

Jednotná sazba je stejná pro všechny předměty daně. Příkladem je daň z příjmu fyzických osob.

Diferenciální sazba - velikost sazby se liší dle druhu předmětu daně. Příklad DPH u služeb avětšiny výrobků je sazba daně 21%, u většiny potravin je sazba 15% a u kojeneckého zboží a léků je sazba 10%.

Pevná sazba – je pevná částka uvržená na jednotku množství základu daně. Příkladem je spotřební daň z piva a šumivého vína.

Lineární sazba – je sazba daně, která se úměrně zvyšuje s růstem základu daně. Jde o určené procento ze základu daně.

Splatnost daně je termín, do kterého, je nutné daň zaplatit. Pokud se tak nestane ze strany správce daně je přikročeno k vyměření pokuty (za nedodržení termínu podání daňového přiznání) v případě porušení termínu splatnosti daně nebo daňového nedoplatku, je vyměřeno penále což představuje určitá procenta ze základu.

Daňový odpočet - se vztahuje k tomu, že daňový poplatník zaplatil více (záporná daň) a správce daně je povinen přeplatek vrátit.

Správce daně - je správní orgán, dělající opatření potřebná ke správnému zjištění, stanovení a splnění daňových povinností, tak aby byl zajištěn příjem do státního, nebo jiných veřejných rozpočtů.

Funkce daní

Pro výběr daní je důležité do jaké míry ovlivní životy obyvatel země, ale i příjem do rozpočtu a v neposlední řadě i minimalizování možných daňových úniků.

Fiskální funkce

Fiskální funkce je primární funkcí daní. Jedná se o schopnost plnění státního rozpočtu, ovšem část vybraných daní skončí i v rozpočtech mezinárodních hospodářských společenství, například část daní vybraných v České republice, skončí v rozpočtu Evropské unie.

Alokační funkce

Další důležitou funkcí daní, je její alokace, tj. že stát pomocí snížení daně poskytne prostředky tam, kam uzná za vhodné. Jako nástroj k tomu jsou využívány daňové podpory, nebo daňové výdaje. Obecnou pravdou je, že plátcí je ve většině případů jedno, zda od státu obdrží dotaci, nebo mu bude ve stejné výši snížen výměr daně.

Redistribuční

Další daňovou funkcí je redistribuční, což znamená že, daně jsou vhodným prostředkem pro

snížení sociálních rozdílů buď mezi jednotlivými domácnostmi nebo podnikatelskými subjekty.

Stabilizační funkce

Daň má dále funkci stabilizační, která by měla napomoci ke stabilizaci čili ke snižování ekonomických výkyvů státu. Například v době konjunktury, kdy důchody i spotřeba rychle rostou, pomáhá stabilizační funkce odčerpávat do státního rozpočtu vyšší část peněz. Díky čemuž vzniká rezerva na období, kdy všemu bude naopak, nebo do období ekonomické recese.

Stimulační funkce daní využívá toho, že pro plátce daně je daň ve většině případů ztrátou, které se snaží minimalizovat. Stát se tedy pomocí opatření snaží nalézt rovnováhu, kdy poskytuje určité úlevy, například pro snížení podnikatelského rizika společností, které se chovají zodpovědně, a naopak vyšší zdanění pro ty, které to nedokážou.

Historie daní

Starověká podoba daňových systémů

Dějiny daní sahají až do starověku, kdy s výběrem daní začínají tehdejší vyspělé civilizace, konkrétně Mezopotámie, Řecko, Egypt a Izrael. Antické Řecko, je pro nás s ohledem do současnosti nejměrodatnější, byť vše se stále odvíjelo dle tehdejších zvyklostí. Tehdejší Řecko se skládalo z dvou států se zcela rozdílnou politikou: Athén a Sparty, zatímco Spartě vládla hrubá síla a mince byly raženy až v pozdních dobách, Athény už tehdy měly poměrně vyspělý demokratický systém. Daně poté nebyly povinné, ale dobrovolné a jejich platbou občané prokázali znalost svých práv a svobod z toho vyplývajících.

Starověký Řím během své existence prošel mnoha etapami vývoje, od jeho situace se vyvíjela podoba tehdejšího finančního práva. Z počátku se jednalo pouze o zažitá obyčeje, a až s průběhem let se jednalo o zákony psané. Poté, co se roku 510 před našim letopočtem Řím stává republikou, se v polovině čtvrtého století před Kristem, objevuje první zmínka o povinné dani. Zajímavostí z této doby zůstává, že za celou dobu existence Římské republiky nebyla vybírána majetková daň, ale takzvaný příspěvek státu, který se vybíral vždy tehdy, pokud se Římská republika dostala do úzkých. Velká změna nastává v okamžiku, kdy se vlády ujal císař Augustus. Dále však platilo tvrzení, že Římanům stát nevaloval velké daňové břemeno, přeci jen jediné výdaje Říma v té době představovaly výdaje spojené s válkou. Postupem času Římská říše postupně upadala a ve třetím století našeho letopočtu, se i díky stále většímu znehodnocování měny daně odváděly v naturáliích, v kterých bylo mnohdy vypláceno i právě

výše zmíněné vojsko. Úpadek Říma se povedlo zastavit až na přelomu 3. a 4. století, kdy v čele Říma stanul Diocletianus, který se prosadil o výraznou změnu daňového systému, například konečně o zavedení přímé pozemkové daně, která se stala pilířem příjmů do veřejného rozpočtu. Dále občanům přibyla povinnost platit takzvanou daň z hlavy, které podléhal, každý dospělý jedinec, vyjma vojáků a duchovních.

Daně od středověku až do vzniku Československa

Příchod středověku, přinesl významné změny i na našem území, mimo jiné začínaly vznikat útvary, předcházející České republice, byť do vzniku samostatného Českého (resp. Československého) státu bylo ještě daleko. První z hlediska pro daně významné bylo období Přemyslovského knížectví, kdy byl stát vnímán, jako osobní majetek panovníka, proto tedy všichni byli povinni platit daň nikoliv státu, ale právě jeho vládcí. Z tehdejší doby nemáme moc zdrojů o tom, jak vypadala daňová soustava. Objevují se, však pojmy, jejichž význam v současné době již nejde rozluštit (šestné, daň čtrnácti penízků atd....) V této době daně nepředstavovaly hlavní část zisku do státního rozpočtu, ten naopak plnila válečná kořist. Nejvýraznější daní té doby považujeme, daň míru, jež postihovala svobodné rolníky a „*její sazba byla 12 denárů z každého rádlu (cca. 8,5 ha)*“.¹ Ve 13. století dochází k dalším významným změnám týkajících se daní na našem území. Začíná být placena generální daň, která postihuje majitele všech pozemků určitou sazbou za každý lán, navíc se zde poprvé objevují úředníci specializovaní pro výběr daní. S příchodem Lucemburků na Český trůn vzrůstá vliv šlechty, jejíž pozemky byly obecní daně ušetřeny. Kromě pozemků tehdejší obyvatelstvo bylo nuceno odvádět berně i z hospodářských staveb a k tomu se přidala daň z dobytka. Dalším specifikem tehdejší doby byla daň Židovské, která postihovala, jak z názvu vyplývá, obzvláště vyznavače tohoto náboženství. Po skončení husitských válek získávají na důležitosti daně spotřební. Už tehdy se například platila daň z piva. Vláda Jagellonců je pro nás důležitá tím, „*že v roce 1517 je zřízen nejvyšší berniční úřad.*“² Devět let po jeho vzniku, se vinou smrti krále Ludvíka Jagellonského ujímají vlády v Českých zemích Habsburkové. Pro český daňový systém to znamená, že se čím dál více začíná podobat tomu rakouskému. Spotřební daně, poté dostávají podle své sazby název berně třicátého peníze. Dále dochází k návratu berně ze jmění, u níž byla nastavena procentuální sazba, ovšem tato daň se dlouho nezachovala. V druhé polovině 16. Století šlechta prosazuje nový typ daně- Daň domovní. Předmětem daně je v tomto případě každý obytný dům, jejíž sazba byla původně jednotná,

¹ FALADA, David a Marek STARÝ. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. ISBN 978-80-87109-15-1. Str. 55.

² FALADA, David a Marek STARÝ. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. ISBN 978-80-87109-15-1. Str. 55.

ovšem postupem času se začala odvíjet od jednotlivých staveb. Stále narůstal vliv spotřebních daní. Reforma roku 1596, přidává na významu i přímým daním, kdy je obyvatelstvu uložena povinnost platit daň z komínů, anebo též z krámů. První polovina století sedmnáctého, je značně ovlivněna třicetiletou válkou, která zapříčiňuje čím dál větší vliv finančního práva a ohromnou daňovou zátěž na obyvatelstvo. Státní pokladna tehdy byla vyprazdňována neustálými boji. Daňový systém byl tou dobou velice neutěšený, a až v první polovině 19. století se konečně objevuje náznak ustálené daňové soustavy s rozdělením přímých a nepřímých daní. Poslední daňovou soustavou, která byla platná před začátkem 1. světové války, na jejímž konci se rozpadá Rakousko-Uherská monarchie a dne 28. října 1918 vzniká samostatné Československo, byla soustava po daňové reformě roku 1896 novelizované v roce 1914, dle potřeb války.

Englišova reforma a Daně mezi lety 1918 a 1992

Výše zmíněná daňová soustava byla výchozí pro nově vzniklou republiku. A platná byla, až do roku 1927, kdy zásluhou tehdejšího ministra financí Karla Engliše dochází k výrazné reformě. Na níž bylo pracováno už od roku 1922. Engliš ke své práci vycházel z myšlenek Boleslava Fuxe, jenž dal této reformě základní podobu, ale byl to až Engliš, kdo soustavu dotvořil a prosadil. Cílem této reformy bylo především zpřehlednění tehdejšího daňového systému. Byly zde jasně oddělené daně důchodové a daně výnosové. Zároveň se tato soustava svou podobou snažila o podporu podnikání. Mezi její hlavní negativa patřilo přitížení daňového břemene pro skupiny obyvatel s nižšími příjmy. Dále se sluší dodat, že tato podoba daňové soustavy měla spoustu deficitů, které bylo nutno za dobu její platnosti napravovat. Zákon byl tedy hned několikrát novelizován naposledy v roce 1936, pokud do něj nepočítáme změny v době nacistické okupace za druhé světové války.

Tabulka č. 1, Podoba daňové soustavy mezi lety 1927-1936

Přímé daně	Nepřímé daně
Daně výnosové	Daň z lihu
Daň pozemková	Potravní daň
Daň domovní	Cukerní daň
Daň činžovní	Daň z piva
Daň třídní	Daň z petroleje
Všeobecná daň výdělková	Daň z minerálních olejů
Zvláštní daň výdělková	Potravní daň z masa spotřebovaného mimo velká města
Daň z tantiém	Potravní daň z vína prodávaného na venkově
Daň z obchodu s cennými papíry	Cla

Zdroj: zpracování vlastní na základě FALADA, David a Marek STARÝ. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. ISBN 978-80-87109-15-1. Str. 126

Po válce se daňová soustava opět začala přibližovat té po Englišově reformě. Bylo to následkem státní snahy oprostit právní systém od Hitlerova Německa nastolených restrikcí. Státní kasu měly plnit především přímé daně. Ty se dále členily na důchodové (z příjmu) a výnosové (z majetku). Daň příjmu v tomto období měla tu vlastnost, že byla progresivní (1 % - 28 %) plátcem daně byla, vždy hlava domácnosti, již byla daň vyměřena. Daně výnosové postihovaly ty, jejichž majetek přinášel jakoukoliv formu zisku. V roce 1946 přichází tehdejší vláda se zavedením mimořádných majetkových dávek. Toto opatření má dopad především na ty, kteří svůj majetek nabyli za válečných let. V roce 1947 přichází povinnost hradit daň ze mzdy. Ta se jako jediná udrží i v soustavě vzniklé v roce 1949, která už je ovlivněna socialistickým směřováním Československa. V roce 1949 byla placena daň zemědělská, která byla vyměřována podle objemu půdy. Dalším předmětem zdanění byly živnosti, které podléhaly progresivní živnostenské dani. V roce 1950, sbírku přímých daní doplnily daně z: literární a umělecké činnosti, z úroků úsporných vkladů a ze samostatné činnosti. I nadále platil zákon o přímých daních z roku 1927, který byl základem výše zmíněného Englišova daňového systému. Významnou změnou v roce 1949 prochází systém daní nepřímých. Všeobecnou daň nahradila všeobecná daň nákupní, která byla tak komplexní, že obsáhla všechny doposud platné nepřímé daně. Daňový systém v této podobě vydržel pouhé 3 roky, tedy do roku 1952, kdy dochází k jeho ohromné renovaci, tehdejšího státního zřízení. Daně se

po tomto roce dělily do dvou základních skupin podle původu jejich vzniku. První skupinou byly daně ze sektoru hospodářství, která postihovala především firemní fungování. Druhou skupinou byly daně z obyvatelstva, jimiž byli zatíženi občané. Pro nás je v první skupině z pohledu do současnosti zajímavá především daň z obrátu, která nahradila všeobecnou daň nákupní, ale na rozdíl od ní se stala neoddelitelnou součástí ceny zboží nebo produktů. Její sazba byla vždy odvíjena od sazebníku k tomu určeného. Z druhé skupiny byla významnou daň z příjmů obyvatelstva, která regulovala příjem fyzických osob, čímž nahradila velké množství tehdejších přímých daní. Daň nadále trpěla ohromnou progresivitou, což mělo za důsledek výrazný pokles poplatníků, a tak musela být po deseti letech novelizována. Další důležitou daní byla daň domovní, která též roku 1962 prošla právní úpravou a poté už byla platnou až do roku 1992. V roce 1970 nahrazují nově vzniklé podnikové daně systém hospodářských odvodů, za účelem zdokonalení jeho zcela zásadních nedostatků, z čehož ten největší byla neschopnost tohoto systému zajistit přiměřený přítok financí do státní pokladny. Touto změnou se stává z fiskálního hlediska nejdůležitější, daň z obrátů viz. výše. S ohledem na daně placené občany, byla zásadní svou úpravou daň ze mzdy, „sazba této daně byla progresivní, a maximální sazbou bylo 20 %, kterými se danil výdělek nad 2400 korun Československých“³, což představovalo něco málo přes 125% tehdejší průměrné mzdy „1915 korun“⁴. S rokem 1989, tedy pádem socialismu a Sametovou revolucí, došlo k dalším změnám ve zdaňovacím řízení, byť základní dělení zůstalo stejné. Daň z obrátu prošla pouze novelizací a nově se týkala i státem řízených podniků např. Československé státní dráhy. Mezi daně placené občany se od roku 1991, už nepočítala daň z příjmů ze zemědělské výroby, jinak složení daňové soustavy zůstávalo velice podobné tomu před inkriminovaným rokem 1989.

Daně po rozdělení Československa

S rozdělením Československa a vznikem dvou samostatných republik, začíná v Česku platit zcela nový daňový systém. Ten si kladl za cíl mimo jiné, zbavit se socialistických návyků, z několika předchozích desetiletí. Dalšími nezanedbatelnými cíly byly: pozvolné snižování daňové kvóty, tak aby dosáhla stejné, nebo alespoň podobné úrovně, jako v zemích s vyspělou tržní ekonomikou, dále se jednalo o úkol daňové soustavy podpořit podnikatele, a to, pokud možno shodnými konkurenčními podmínkami případně do jisté míry podporou podniků, které jsou ztrátové. Už daňová reforma v roce 1993, řešila přiblížení se k daňovým

---

³ FALADA, David a Marek STARÝ. *Dějiny daní a poplatků*. Praha: Havlíček Brain Team, 2009. ISBN 978-80-87109-15-1. Str. 187

⁴ [Od roku 2000 se průměrná mzda téměř zdvojnásobila | Statistika&My \(statistikaamy.cz\)](http://statistikaamy.cz)

systémům v Evropě, a integraci ČR mezi země Evropských společenství, a to pomocí spolupráce s jejich správními orgány.

Podoba daňové soustavy po roce 1993 doznala téměř dnešní podoby, kdy se zrušením daně z obratu, vytváří prostor pro daň z přidané hodnoty, kterou v kategorii nepřímých daní doprovází také nově vzniklé spotřební daně. Poslední významnou reformu na našem území přinesl rok 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie a postupně dochází k sjednocování Českého a evropských daňových systémů.

Historické vnímání daňových teorií

Daňovou teorií rozumíme odborné vnímání daní ve společnosti. Daňová teorie byla vždy ovlivňována ekonomickými, společenskými, ale i právními institucemi a „vývoj *daňových teorií je odrazem toho, jak se rozvíjely společenské vědy, názory a uznávané hodnoty*“⁵. Na tvorbě daňové teorie se nepodílejí daňoví specialisté, ale ti, jejichž profesí je obecná ekonomie. V tomto ohledu si daňové teorie rozdělíme na 9 historických etap.

Starověk a středověk

Antické státy na podstatu daní nahlížely skrze filozofii. S postupem času a příchodem středověku proti sobě stanou dvě učení náhledu na daně jako takové. První má za účelem dosažení finanční rovnosti, která klade důraz na nezbytnost a veřejnou užitečnost vybraných daní. Za to ta druhá takzvaná Scholastická filozofie uznává rovnost pouze před bohem, čehož často zneužívali kněží a církevní představitelé k získání vlivu tím, že tvrdili že panovník je oprávněn, pouze pokud mu nic jiného nezůstane. Daně by tedy v tomto období měly být nepravidelné, odsouhlasené všemi stavy a neměly ovlivnit postavení majetku. Mezi hlavní zastánce této filozofie patřil Tomáš Akvinský.

Merkantilismus a kamentalismus (16-18. století)

S proudem času a postupným rozvojem obchodu dochází ke změně smýšlení na takzvaný merkantilismus, jenž se tedy podílí na růstu bohatství zemí, kde je praktikován. Státy aplikující merkantilismus mají nyní sklon zasahovat do nynějšího volného tržního hospodářství. Tento směr byl rozvinut především na území přímořských států, poněvadž podporoval dovozní cla, zatímco cla vývozní odmítal. Pevninská Evropa byla touto dobou velmi chudá a na místo merkantilismu, se zde rozvíjí kamentalismus, tedy nauka o správě státního rozpočtu. Tento

---

⁵ VOLKÁNOVÁ, Zdenka a Stanislav KLAZAR. *Daně, daňová politika a daňová teorie*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2013. ISBN 978-80-87839-07-2. Str. 37

system vnímá daně, jako metodu platby za využití panovníkova majetku, příchod osvícenství kameralisty ovlivní natolik, že se v jejich myšlení začíná projevovat blaho panovníkových podaných.

Klasická anglická ekonomie a francouzští fyziokraté

V 18 století se náhled na daně odvíjel především podle anglických ekonomů a francouzských fyziokratů. Fyziokraté jsou vyznavači pouze jedné daně, a za účinné považují danění půdy. Na jejím danění jim vyhovuje neměnnost jejího objemu, a anelasticita její nabídky. Z čehož vyplývá, že půda, kterou její majitel neobdělává ani mu negeneruje zisk z pronájmu je pro něj bezcenná. Klasičtí ekonomové poté těží z vlivu absolutismu na současnou Evropu, díky němuž vzniká kapitalistická třída, jejíž názory se zcela vylučovali s merkantilistickým myšlením. „*Učení anglické školy ekonomie tedy praví, že práva a svoboda občanů jsou základním předpokladem i východiskem hospodářské teorie a politiky*“⁶.

Teorie podle Adama Smithe (1723-1790)

Skotský filozof a ekonom, jenž je označován za tvůrce moderní ekonomie. Za zcela zásadní pro její vznik považujeme jeho dílo: Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. Pro mou práci je však důležité, že Smith o tehdejších daních tvrdí, že je jejich výběr neefektivní, a to zejména kvůli velkému množství úředníků s pověřením je vybírat. Dále podle něj daň brzdí podnikání, nedodrhuje zásadu právní perfektnosti.

David Ricardo (1772-1823)

Dalším, kdo se velmi podílel na klasické britské klasické ekonomii je David Ricardo. Angličan židovského původu, jehož otec byl burzovním makléřem, a tak mu předával své zkušenosti. Sám Ricardo na burze v mládí pracoval, ovšem po neshodách s otcem se rozhodl vydat se svou cestou. Ve věku dvaadvaceti let usoudil, že má již dost vyděláno a může se věnovat jen politice. Za jeho stěžejní dílo považujeme: Zásady politické ekonomie a zdanění, kde mimo jiné vyjadřuje svůj postoj k daňovému systému. Ten vnímá jako nutné zlo, proto by daně zavedl co nejnižší povinné daně. Dále podotýkal, že tehdejší problém je v tom, že není zcela jasné, kdo nese daňové břemeno.

John Stuart Mill (1806-1873)

Mill byl od mládí svým otcem veden k ekonomii přesněji ho jeho otec vedl k teoriím Ricarda, ovšem Mill sám přišel s novou teorií tří výrobních faktorů: práce, půda a kapitál. Co se daní

---

⁶ VOLKÁNOVÁ, Zdenka a Stanislav KLAZAR. *Daně, daňová politika a daňová teorie*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2013. ISBN 978-80-87839-07-2. Str. 40

týká tak pod vlivem jejich podílu na sociálním systému, přestává uznávat princip prospěchu. A přichází s revolučním principem platební schopnosti, j ež ve zkratce značí to, že daň by měla představovat pro každého stejnou újmu, bez ohledu na jeho příjem. Vycházel při tom z tvrzení, že lidé nechtějí platit daně za jiné. Millovo dílo: Základy politické ekonomie s některými aplikacemi v sociální filosofii, bylo i dlouhou dobu po jeho životě stěžejní učebnicí ve Velké Británii.

Německá klasická škola ekonomie

Zatímco země Velké Británie tíhly k liberalismu, Německo a země evropského kontinentu nikoliv. Vliv státu je zde tedy mnohem větší. Přední ekonom tehdejší doby Adolf Wagner, definuje stát, jako takzvaný sociální organismus, jenž se sám rozhoduje o tom, jak vyhoví jednotlivým potřebám. Ovšem potřeby obecné by měly být preferovány před potřebami jednotlivce. Dle Wagnera by mělo být zavedeno povinné daňové břemeno pro všechny, toto břemeno by vycházelo z daňové schopnosti plátce.

Předkeynesiánský neoklasicismus

V tomto období se také pohled na daně v Evropě dělí dle zemí, v nichž se daný ekonom nachází. Na našem území je významné učení Friedricha von Wiesnera, jenž byl profesorem jak v Praze, tak ve Vídni. Wiesner mínil, že stát má zajistit ochranu obyvatel a pokud možno nastavit podmínky vhodné pro rozvoj výroby. Na rozdíl od toho Cambridžská škola, zastoupená nejprve Vilfredem Paretem a Arturem Cecilem Pigouem. Pigou navrhoval soustavu takzvaných nápravných daní, kterými chtěl, aby soukromé společnosti usilovaly o soukromou efektivnost.

Keynesiánská teorie zdanění

Neoklasickou ekonomii významně ovlivnila výrazná hospodářská krize ve 30. letech minulého století, která jak je všeobecně známo vyústila v druhou světovou válku. S novou rozpočtovou teorií pro tuto dobu přichází John Maynard Keynes (1883 – 1946). Tento britský profesor ekonomie v roce 1936 v publikaci: Obecná teorie zaměstnanosti úroků a peněz přichází s revoluční myšlenkou nevyrovnaného státního rozpočtu pro daný rok. Keynes byl zastáncem progresivního zdanění z důvodu vnímáním rozdílu v důchodech během období konjunktury a v době krize.

Neokonzervatismus

Dlouhodobé využívání keynesiánské teorie zdanění, vedlo k inflaci, která zapříčinila její krach. A nástup neokonzervatismu, který se snaží nastavit nižší míru státní regulace, a je směřován na samoregulační prvky trhu. Ve světě tou dobou začíná vládnout takzvaná

ozdravovací daňová politika, ta využívá snížení daňové kvóty k ekonomické expanzi.

Fiskální politika státu

Fiskální politikou rozumíme takovému konání státu, který v zastoupení vlády pomocí státního rozpočtu upravuje své vztahy s ostatními ekonomickými subjekty. „*Fiskální politika využívá stabilizační funkci veřejných financí.*“⁷ Známe dva typy přístupu k fiskální politice. Pozitivní, jež se snaží odhadnout následky jednotlivých podnětů ke změnám. Druhým přístupem je normativní, jež se věnuje tomu, kam se budou ubírat prostředky fiskální politiky státu. Normativní přístup má jeden hlavní nedostatek, tím je nedostatečné odosobnění postoj pozorovatelů, navrhovatelů a budovatelů.

Prostřednictvím fiskální politiky tedy stát ovlivňuje důchodovou situaci v dané zemi, chování ekonomických subjektů za účelem přiměřeného hospodářského růstu, snižování hladiny nezaměstnanosti, a snižování výše státního dluhu. Současně s tím by toto jednání státu, nemělo být příčinou tlaku na nárůst inflace a stabilita platební bilance, což jsou primární cíle měnové politiky, jejímž správcem je v českém případě Česká národní banka.

Známe celkem tři typy fiskální politiky státu: Expanzivní, Neutrální a Restriktivní. K ovlivnění využíváme přímých (změn výdajové položky státního rozpočtu) a nepřímých nástrojů (úprava daňových příjmů daného státu). Oba nástroje můžeme i kombinovat. Pokud dochází k růstu výdajů státního rozpočtu, respektive k poklesu daňových příjmů státu, mluvíme o expanzivní fiskální politice, jež má za důsledek schodek ve státním rozpočtu. Pokud dochází k dějům opačným hovoříme o restriktivní fiskální politice, jejíž důsledky jsou z výše uvedených důvodů zcela protikladné. Úkolem expanzí a restrikcí je stabilní chod státu.

---

⁷ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. Praha: Codex Bohemia, 1999. ISBN 80- 85963-88-4. Str. 396

Principy daňového systému

Každý občan či společnost platící daně přispívá do státního rozpočtu na společné potřeby, jejich rozdělení by mělo odpovídat potřebám jednotlivých osob a subjektů.

Výběr daní by měl být:

- Spravedlivý
- Efektivní
- Perfektní
- Jednoduchý a srozumitelný
- Správně ovlivňovat chování ekonomických subjektů

Spravedlnost lze nahlížet ze dvou stran. První je hledisko platební schopnosti. To znamená, jaká je míra zatížení jednotlivých plátců a ovlivní jejich ekonomickou stabilitu. V praxi to znamená, že velikost daňové povinnosti závisí na příjmu subjektu. Druhým hlediskem je princip prospěchu, není možné využít u všech daní. Pokud z vybraných příjmů financujeme sociální dávky pomoci občanům/důchody. Můžeme jen stěží požadovat, aby byla placena vyšší daň, protože jim tyto dávky náleží. Výše daně snižuje užitek a chování spotřebitele.

Efektivnost znamená, co nejmenší rozdíl mezi výnosem z výběru daní do státního rozpočtu a ztrátou užítka spotřebitele. Chceme-li, aby byl, systém účinný, musí být právně perfektní. Jinak nelze daně vybírat a přestávají plnit svou funkci. Jednotlivé zákony a vyhlášky nesmí být v kolizi. Každý subjekt daně by měl znát své daňové povinnosti a ty zahrnout do svého finančního plánu. V ideálním pojetí systém by měl být jednoduchý a srozumitelný. Podpora ekonomických subjektů spočívá v daňovém zvýhodnění a podpoře investic. Nalákat zahraniční investory a obchodníky k uzavírání kontraktů na českém trhu. Stav přímých zahraničních investic v České republice činil za rok 2020 „4175,6 mld. Kč.“⁸

Právní perfektnost v daňovém systému má klíčový význam. Správné nastavení systému představuje skutečnost, že daně budou vybírány s patřičným efektem pro ekonomiku. Sníží se snaha poplatníků vyhnout se placením daní.

Jednoduchost a srozumitelnost Důležitý je i aspekt správné ovlivnění ekonomických subjektů, již jsou jedním z hlavních plátců daní. Podpora podnikatelských

---

⁸ Microsoft Word - Komentář_PZI_2020_oprava.docx (cnb.cz)

subjektů na národní úrovni, představuje soustavy daňových úlev a grantů a také snižování administrativní zátěže pro podnikatelské subjekty. „Od roku 2005 vláda začala snižovat administrativní zátěž pro podnikatele, kde stanovila cíl do roku 2010 snížit zátěž o 20 %“⁹. „V letech 2013-2018 bylo provedeno 115 opatření“¹⁰. A byl stanoven přezkum cílů na rok 2016, ze kterého vzešlo 40 nových opatření s termínem dokončení do roku 2020. Jedním z nejvýznamnějších kroků je postupná digitalizace státní správy. Podnikatelé mají možnost komunikovat s úřady elektronickou formou. Příkladem je podávání daňových přiznání prostřednictvím datové schránky nebo portál eGovernment. „Cílem je maximálně zjednodušit komunikaci s úřady bez zdlouhavého navštěvování úřadů a z pozice státních orgánů i následná kontrola poplatníků.“¹¹

---

⁹ Snižování administrativní zátěže podnikatelů - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

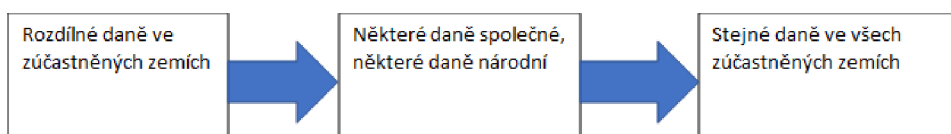
¹⁰ Zpráva o plnění plánu (mpo.cz)

¹¹ Zpráva o plnění plánu (mpo.cz)

Daňová harmonizace

„Daňovou harmonizaci představuje proces sblížení daňových soustav států na základě společných pravidel“. ¹²Harmonizační proces se skládá ze tří fází: Určení harmonizované daně, přiblížení daňového základu a konstrukce a harmonizace sazby daně. Tyto fáze nemusí být dodrženy všechny, což znamená, že například základ daně z příjmů je ve všech zemích Evropské unie stejný, za to sazba se u jednotlivých členských států liší.

Schéma č.1, úroveň harmonizace je rozdělena na 3 kategorie viz. následující schéma:

Zdroj: zpracování vlastní podle: NERUDOVÁ, Danuše. Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie.

Harmonizaci dělíme dále na pozitivní a negativní. Za pozitivní harmonizaci považujeme, stav kdy se daňová soustava členské země Evropského společenství odvíjí dle směrnic, nebo jiných nástrojů určených k jejímu nastolení. Té negativní předchází konání Evropského soudního dvora, kdy jednotlivé soustavy ovlivňuje jeho rozhodnutí, která ovšem nevytváří stejné podmínky pro všechny zúčastněné strany. Dalším rozdělením daňové harmonizace je dělení na přímou a nepřímou. Přímá harmonizace je nastolena pomocí směrnic Evropské unie, té nepřímé je dosahováno pomocí právních prvků.

Posledním dělením harmonizace daní je dělení na horizontální a vertikální. Horizontální představuje proces například právě v Evropské Unii, kdy každý z jejích členů má vlastní daňový systém uvalený stejnou mírou samosprávy. Vertikální je k vidění například ve Spojených státech amerických, tedy uvalení daňových systémů odlišnými stupni samosprávy.

---

¹² NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. 3.přepřac. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011 str. 15

Daňová koordinace

Ruku v ruce s daňovou harmonizací jde pojem daňová koordinace. Jde o takový předstupeň vedoucí ke sblížení daňových systémů. V rámci tohoto procesu, dochází k vydávání doporučení aktualizace zákonů tak, aby bylo předejito nekalým konkurenčním praktikám. Cílem daňové koordinace je zprostředkovat výměnu dat mezi jednotlivými rezidenty. Lze také říci, že daňová koordinace je i sebemenší adaptace jednoho státu k jinému. Jsou známy dva základní typy daňové koordinace: smluvní a spontánní. Smluvní, jak už její název vypovídá je podložena smlouvou. Například se jedná o smlouvy pod OECD nebo OSN. Ty Spontánní jsou jednostrannou záležitostí, ve většině příkladu jsou důsledkem daňové soutěže. Jak již bylo zmíněno, harmonizace českého daňového systému se řídí dle práva evropského, které se snaží sjednotit daňové zákony všech členských zemí evropské unie. Tento systém byl založen na třech základních smlouvách a to: smlouvu o založení Evropského společenství uhlí a oceli z roku 1951, smlouvu o založení Evropského společenství pro atomovou energii a smlouvou o založení Evropského hospodářského společenství, poslední dvě byly podepsány šest let po první. Za poslední základní smlouvu lze považovat smlouvu o Evropské unii, jež vzešla v platnost, v listopadu roku 1993. Všechny smlouvy byly v průběhu let upravovány a novelizovány. Správu evropského nejen daňového práva, zaštiťují tyto správní orgány.

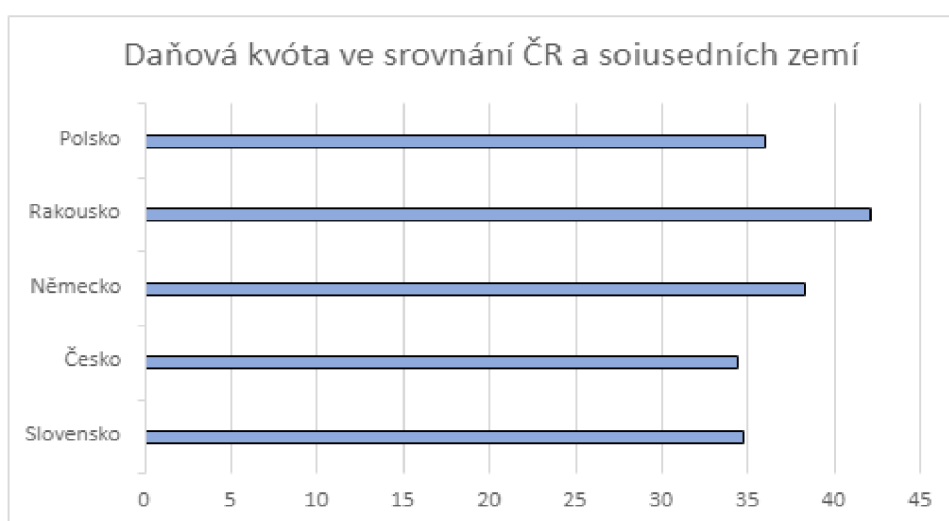
- ❖ Evropský parlament
- ❖ Evropská rada
- ❖ Rada
- ❖ Evropská komise
- ❖ Soudní dvůr evropské unie
- ❖ Evropská centrální banka
- ❖ Účetní dvůr

Daňová kvóta

Dalším důležitým makroekonomickým ukazatelem, souvisejícím s daňovou soustavou je takzvaná, daňová kvóta. Tu dělíme na jednoduchou a složitou. Obě dvě se vypočítávají v procentech a zobrazují procentní podíl daní a poplatků k hrubému domácímu produktu. Složitá je mnohem komplexnější tím, že zahrnuje i poplatky na sociálním a zdravotním pojištění. Pro srovnání přikládám graf srovnání české republiky se sousedními zeměmi.

Graf č. 1, úroveň daňové kvóty ve srovnání ČR a sousedních zemí

Zdroj: zpracování vlastní podle Daně – Daňové příjmy – Údaje OECD

Jak z grafu vyplývá, v porovnání se sousedními zeměmi je daňová kvóta v České republice nejnižší, těsně (necelých půl procenta za Slovenskem, třetí místo patří Polsku, druhé Spolkové republice Německo a na čele se nachází Rakousko, které jako jediné přesahuje hranici 40 %.

Zákon o správě daní a poplatků

Správa daní a poplatků byla původně upravena zákonem č. 337/1993 Sb., jehož účinnost byla počínaje rokem 2011 nahrazena zákonem č. 280/2009 Sb., zákona daňový řád. Tento zákon spravuje chování správce daně a práva a povinnosti daňových subjektů vznikající při zajišťování správného stanovení a úhrady daní. Základem tohoto zákona je tedy předmět daně a k výměru její výše používáme vyúčtování, nebo daňové přiznání, které podává každý daňový subjekt. Zákon č. 280/2009 je složen celkem ze šesti částí a 266 paragrafů.

Daňový řád vzešel v účinnost k 1. lednu 2011, a do současnosti zaznamenal 15 změn, poslední novela byla obsažena v části 15 zákona číslo 527/ 2020 Sb. Je v účinnosti od června 2021, tato novela zákona upravuje nejen daňový řád, ale také dvaadvacet dalších zákonů.

První částí zákona jsou obecná ustanovení obsažená §1 - §9. Je rozdělena do dvou hlav, kdy hlava I. spravuje předmět a účel úpravy a hlava II. má na starosti základní zásady správy daní. Druhá část se zabývá obecnou částí správy daní a je obsažena v paragrafech 10 až 124. Ve třetí části se dočítáme o zvláštní části správy daní (§125 - §245). Čtvrtá část nás informuje o následcích porušení povinností, pátá část se věnuje společným, zmocňovacím, přechodným a závěrečným ustanovením. Šestá poslední část nás oboznamuje o účinnosti tohoto zákona.

Část první - úvodní ustanovení

První část zákona 280/2009 sb. daňový řád, jak již bylo zmíněno, je rozdělená do dvou hlav, z nichž ta první se věnuje předmětu a účelu úpravy tohoto zákona. Předmětem tohoto zákona je tedy správa daní, kterou se zabývají jednotliví správci daně. K tomu jim mají napomoci řádná nebo dodatečná daňová tvrzení. (tj. přiznání, hlášení, nebo vyúčtování). Hlava druhá se zabývá zásadami chování a postupy správce daní.

Část druhá - obecná část o správě daní

Část druhá je nejobsáhlejší část daňového řádu a obsahuje sedm hlav, z nichž ta první se věnuje správci daní a dalším osobám, které se podílí na jejich správě. Konkrétně se v této hlavě zákona můžeme dočíst o pravomocích a povinnostech těchto osob. Dále jsou nám vysvětleny rozdíly mezi jednotlivými osobami oprávněnými ke spravování daní a jejich práva a povinnosti. Druhá z hlav se věnuje lhůtám, které jsou plátcům uloženy např. pro zaplacení daně. Ve třetí hlavě nalézáme informace k doručování písemností mezi správci daně a jejich plátcí. Čtvrtou hlavou tento zákon upravuje mlčenlivost v těchto případech, nebo také za jakých okolností nemusí být mlčenlivost dodržena. Pátou hlavou tvoří obsáhlé informace k dokumentaci, aneb jaké dokumenty uchovávat, kterak je možno do nich nahlížet, případně

jaké dokumenty mohou být použity k daňové kontrole respektive jiným daňovým řízením, kterým se věnuje předposlední šestá hlava. Zde se dočítáme veškeré náležitosti s řízeními a kontrolami související. Poslední hlava se zabývá, tím co nastává, pokud je pomocí kontrol a řízení shledáno nesprávné plnění. Můžeme se zde dočíst, například i podrobnosti k odvolání, nebo žádosti o přezkoumání nalezené skutečnosti.

Část třetí - zvláštní část ke správě daní

Další velmi obsáhlou částí je část třetí, v níž nalzáme zvláštní část ke správě daní a to rozdělenou do též sedmi hlav. V první z nich je obsaženo registrační řízení a vše co o něm zákon nařizuje, včetně toho, jak se k němu přihlásit. Dále se dozvídáme i náležitosti o identifikačním čísle, které bývá přiděleno každému daňovému subjektu. Ve druhé hlavě nalzáme řízení o závazném posouzení a jeho specifika. Mezi ty největší patří to, že proti jeho rozhodnutí nemohou být uplatněny opravné prostředky. (§131 odst. 3). Třetí hlava se věnuje náležitostem daňového řízení, u něhož záleží, zda se jedná o řízení nalzácí (pokud zde ještě daňová povinnost neexistuje) anebo řízení které už probíhá během placení daně. Právě prvnímu typu řízení se věnuje hlava čtvrtá. Pátou hlavu naplňuje především, vše co se týká placení daní a to počínaje obecnými ustanoveními, po postup vymáhání platby daní za určité období. Šestá hlava se věnuje náležitostem, pokud je daň placena srážkou a sedmá řeší právní nástupnictví a vztah k insolvenční.

Část čtvrtá - Následky porušení povinností při správě daní a náhrady

Čtvrtá část je rozdělena do tří hlav, v první zjišťujeme, jaký postih hrozí, za porušení mlčenlivosti zde se jedná o přestupek „s hrozící pokutou až půl milionu Kč“¹³. Druhá hlava této části obsahuje pokuty a penále za nedodržení daňových povinností a ve třetí nalzáme podrobnosti k úrokům.

Část pátá - společná, zmocňovací, přechodná a závěrečná ustanovení

V páté části jsou k nalezení různá ustanovení a opatření. Dále je zde k dohledání to, za jakých okolností je možno odpustit od pokut, či penále. Dále je zde vyjmenováno za jakých okolních událostí může osoba zúčastněná na správě daní podávat stížnost, nebo jaké náležitosti by měla stížnost obsahovat. Pod tuto část lze zařadit i § 265, a to zrušovací opatření.

Část šestá – účinnost

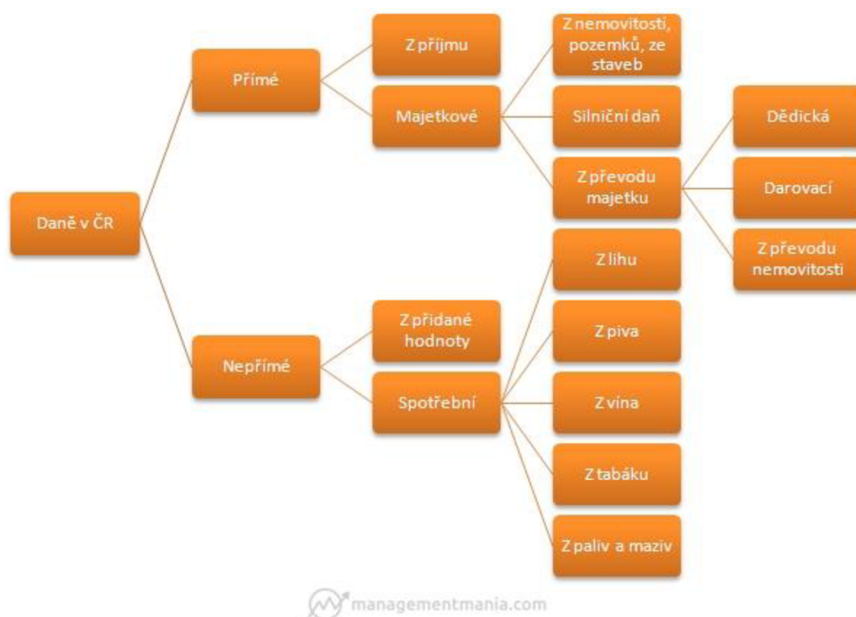
Závěrem je upravena účinnost tohoto zákona, současné znění je platné od června 2021.

---

¹³ § 246 odst. 2 zákona č. 280/2009 Sb. daňový řád - znění od 01. 06. 2021

Rozdělení daní

Schéma č. 2. rozdělení daní

Zdroj: Managementmaia.com

Daně dělíme na přímé a nepřímé, přičemž ty přímé jsou vyměřovány adresně každému poplatníkovi, dle jeho důchodového nebo majetkového stavu. Ty nepřímé se odvíjí od cen služeb, zboží a podobně, což lze vysvětlit tak, že „růstem daní přímých ovlivníme poskytovatele zboží nebo služeb, zatímco nárůst daní nepřímých postihne spotřebitele.“¹⁴

¹⁴ MRKÝVKA, Petr, Petr MRKÝVKA a Michal RADVAN. *Základy finančního práva*. 6., opr. vyd. Praha: Armex, 2012. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-87451-19-9. Str. 34

Přímé daně

Mezi přímé daně patří daň silniční, daň z příjmu fyzických osob, právnických osob a majetkové daně. Daně majetkové tvoří daň z nemovitostí a staveb, a daň z převodu nemovitosti.

Daň silniční

První z nich je daň silniční, ta je spravována zákonem 16/1993 Sb. zákon o dani silniční, který dle vlastní interpretace zapracovává předpisy Evropské unie. Aktuální znění tohoto zákona vzešlo v platnost teprve nedávno, a to 1. července 2022.

Předmětem daně silniční je motorové vozidlo určené k užívání na pozemní komunikaci na území České republiky a jeho přípojná zařízení.

Sazba daně zde není určena v procentech, ale je pevně dána podle objemu motoru daného vozidla. Pro její znázornění poslouží následující tabulka. Z níž vyplývá, že sazba daně roste vždy o 600 Kč, přičemž nejnižší možná sazba je 1200 Kč, nejvyšší 4200 Kč.

Tabulka č. 2. Sazba daně silniční podle objemu motoru

Objem motoru	Sazba daně
do 800 cm ³	1200 Kč
800 cm ³ - 1250 cm ³	1800 Kč
1250 cm ³ - 1500 cm ³	2400 Kč
1500 cm ³ - 2000 cm ³	3000 Kč
2000 cm ³ - 3000 cm ³	3600 Kč
3000 cm ³ a více	4200 Kč.

Zdroj: zpracování vlastní podle zákona 16/1993 Sb. Zákon o silniční dani

Dále se sazba počítá i podle hmotnosti a množství souprav.

Daň silniční se nevztahuje pouze na vozidla osobní, ale také na vozidla nákladní, tedy na ty. Které nemají zvláštní registrační značku a nejsou vozidly zvláštního určení a nejedná-li se o návěsy. Výše daně silniční pro nákladní vozidla se vypočítává dle hmotnosti a počtu náprav, a pohybuje se v rozmezí mezi 800 Kč a 24 000 Kč za kalendářní rok. Plátcem i poplatníkem daně silniční je provozovatel daného vozidla, který je zapsán v technickém průkazu, nemusí však být jeho majitelem. Daňové přiznání je povinen podat nejpozději k 31. lednu následujícího roku, kdy je i termín splatnosti daně. K významné změně došlo v roce 2022 od

kdy je daň platná i zpětně. V důsledku prudkého zvýšení cen u pohonných hmot byla zrušena silniční daň pro osobní vozidla a dopravce úplně. Nákladní vozy kategorie (N2 a N3) jsou osvobozeny od daně do 12 tun a došlo tak k odpuštění čtvrtletních záloh. Tato pomoc je hlavně cílena malým a středním podnikatelům a dopravcům ve veřejné dopravě. Poplatníci silniční daně jsou tak povinni do 31. ledna 2023 podat daňové přiznání a zbývající daň doplatit.

Daň z příjmů

Daň z příjmů fyzických osob

Předmětem daně z příjmu je podle zákona 586/1992 Sb. Zákona o dani z příjmu, jsou příjmy například z:

- ❖ příjmy ze závislé činnosti
- ❖ příjmy ze samostatné činnosti
- ❖ příjmy z kapitálového majetku
- ❖ příjmy z nájmu
- ❖ Ostatní příjmy

„Základní sazba daně z příjmů fyzických osob činí 15 %. Zvýšená sazba, která se platí, pokud příjem přesáhne osmačtyřicetkrát průměrnou mzdu, je pak 23 %.“¹⁵ Zároveň ovšem poplatníci daně z příjmů fyzických osob. Mohou čerpat slevu na poplatníka ve výši 30 840 korun českých ročně, která je pro zaměstnance rozpočítána měsíčně v rámci mzdy. Osoby samostatně výdělečně činné mají, mimo jiné, možnost čerpat jí jednou ročně v plné výši.

Podmínky pro možnost placení paušální daně

Existuje možnost placení takzvané paušální měsíční daně, ovšem má i svá omezení a své podmínky, jaké to jsou, si rozebereme v této podkapitole mé bakalářské práce.

- ❖ Plátce musí být podle zákona osobou samostatně výdělečně činnou
- ❖ Musí se jednat o neplátce DPH – to znamená, že registrační povinnost k dani z přidané hodnoty, a není ani výjimkou.
- ❖ Nesmí se jednat o společníka veřejně obchodní společnosti
- ❖ Není dlužníkem v probíhajícím insolvenčním řízení
- ❖ Je nutné podat správci daně včas oznámení o přechodu do paušálního režimu placení.

---

¹⁵ písmena a-b odst. 1 § 16 zákona 586/1992 §16 Zákona o daních z příjmů

Přihlásit se v tomto případě je nutné k 1. dni přechodného zdaňovacího období, k oznámení je lhůta do desátého dne daného období, a oznámení můžeme podat buďto, na tiskopisu vydaném Ministerstvem financí, nebo na tiskovém výstupu z počítačové tiskárny, který má údaje, obsah a uspořádání údajů „shodné s tiskopisem Ministerstva financí, a nebo také datovou zprávou s využitím dálkového přístupu ve formátu a struktuře zveřejněné správcem daně učiněnou elektronicky způsobem podle daňového řádu.

Chystané změny pro plátce v paušálním režimu pro rok 2023

Výrazná změna se týká především osob samostatně výdělečně činných, tedy konkrétně plátců tzv. paušální daně, která do nynějška činila 5 994 Kč, se nyní za stejných podmínek zvýší o 212 Kč a to na 6 208 Kč. Daňová soustava roku 2023, naskytne možnost vstupu do tohoto režimu i těm s příjmy za rok 2022, a to do limitu 2 mil. Kč. Dochází také ke snížení hranice pro povinné placení DPH. Nový paušální režim bude rozdělen pro ty, jejichž příjem pramení z podnikání podle zvláštních předpisů do tří pásem, kdy pro první pásmo sazbu zmiňujeme, druhé pásmo je tedy pro osoby s příjmy mezi 1 a 1,5 miliony Kč tam se sazba paušální daně stanovila na 16 000 Kč, a ve třetím pásmu pro osoby samostatně výdělečně činné s příjmy mezi 1,5 miliónu a 2 miliony korun českých bude sazba činit 26 000 Kč. Pro ty, jejichž živnost je neřemeslná, by paušální daň byla ve dvou pásmech, kdy pro příjem do 1,5 mil. Kč 6208 Kč a pro ty s příjmem mezi 1,5 a 2 mil. Kč 16000 Kč. A u těch, jejichž příjem pramení z činnosti řemeslné, bude paušální daň určena pro ty, jejichž příjem nepřesahuje hranici 2 mil. Kč a sazba této paušální daně bude 6 208 Kč.

Daň z příjmu z právnických osob

Předmětem daně z příjmu právnických osob jsou příjmy ze všech činností, případně nakládání s majetkem, pokud §18 zákona 586/1992 Sb. Zákon o dani z příjmu nepraví jinak. Mezi výjimky patří tedy například:

- ❖ příjmy získané nabytím akcií podle zákona upravujícího podmínky převodu majetku státu na jiné osoby
- ❖ účelové dotace ze státního rozpočtu
- ❖ Příjmy plynoucí z pojistného na veřejné zdravotní pojištění,
- ❖ přírážky k pojistnému vyměřené zaměstnavateli
- ❖ Příjmy z úhrad za plnění spojená s užíváním bytu a nebytových prostor.

Sazba daně z příjmu právnických osob je následující. Sazba daně 19 % je vedena jako

základní sazba pro právnické osoby. Snížená sazba daně pro základní investiční fondy činí 5% a fondy penzijních společností, nebo instituty penzijního pojištění mají sazbu 0 %, tedy daň neplatí.

Majetkové daně

Majetkové daně jsou součástí doplňkových daní. Jejich hlavní funkci neshledáváme v plnění státního rozpočtu a to především proto, že se jedná o stálý přísun do státního rozpočtu. Výše vybraných majetkových daní je ve srovnání s ostatními daněmi podstatně nižší, porovnání s například spotřební nijak daní vysoký. Majetkové daně jsou v České republice nejdéle oficiálně vybírané daně. Po svém zařazení do české daňové soustavy po dlouhou dobu neprocházely žádnou zcela zásadní změnou. Až v roce 2014 došlo ke změně, přesněji ke zrušení takzvané trojdaně. Trojdaň značila daň dědickou, darovací a daň z převodu nemovitostí. Nyní je tento souhrn daní, označován za daň z převodu majetku.

Daň z nemovitých věcí

Daňová povinnost se zde váže k nemovitostem na území České republiky, které jsou zapsány v centrálním registru ČR. Spravuje jej zákon 338/1992 a jak praví §1 tohoto zákona vztahuje se jak na pozemky, tak na stavby. Aktuální znění zákona je platné od 1. ledna 2021. Správcem této daně jsou finanční úřady příslušné pro území kraje, na němž se nemovitost nachází.

Sazba daně se zde odvíjí od využití pozemku, či stavby. Zatímco pozemky a nemovitosti ve vlastnictví státu nebo obce, na níž se nachází, jsou od daně osvobozeny. Daňové přiznání je nutno sepsat do 31. ledna následujícího roku, ovšem to pokud se stav námi vlastněných nemovitostí měnil. (Nákup nové nemovitosti, prodej stávající nemovitosti), v opačném případě, daňové přiznání neplatíme, a čekáme na dopis od finanční správy, ve kterém nám dle své povinnosti sdělí, kolik jsme na dani povinni zaplatit.

Přiznání k dani je nutno podat na finanční úřad toho kraje, v němž se nachází nemovitost. V případě vlastnictví většího počtu nemovitostí v různých krajích je nutné přiznat daňových přiznání více, jedno za každý kraj, z čehož vyplývá, že pokud vlastníme dvě a více nemovitostí v jednom kraji, postačí jediné daňové přiznání.

Daň z převodu majetku

Daň z převodu majetku, byla dříve ještě dělena na daň dědickou, darovací a z převodu majetku. První dvě, ale byly v roce 2014 zrušeny. Ovšem zákon obsahuje povinnost darů podléhat dani, nejedná-li se o dary v rodině. Je nutné bezúplatné nabytí majetku danit dle

zákona o daně z příjmů (586/1992). Další výjimkou je dar v hodnotě do 15 tisíc korun českých.

Daně nepřímé

Dan z přidané hodnoty

„Dan z přidané hodnoty patří do systému daní, který postihuje především spotřebu statků, důsledkem čehož má mnohem významnější vliv na vrstvy obyvatelstva s nižšími příjmy.“¹⁶ Dan z přidané hodnoty upravuje zákon 235/2004 Sb. Zákon o dani z přidané hodnoty. Rozdílnost sazeb by tedy měla napomoci k nastolení určité sociální hladiny mezi lidmi. Významným znakem daně z přidané hodnoty je její mnohofázovost. Setkáváme se s ní při získávání surovin, výrobě, přepravě a následně až po konečný prodej. Jak je z názvu daně patrné, této dani podléhá jen ta část, kterou firma vloží vlastním úsilím, takže se daní jen rozdíl mezi výstupem a vstupem.

$$Daň = Daň\ na\ výstupu - Daň\ na\ vstupu$$

Základní sazba daně z přidané hodnoty od zavedení této daně kolísala. V roce 1994 její hodnota dosahovala 23 %, postupným vývojem klesala a dosavadního minima dosáhla mezi lety 2004 a 2009, kdy klesla na pouhých 19 %. V současné době činí základní sazba daně 21 %, snížená 15 % a druhá snížená 10 %. V příložené tabulce uvádím jen pár příkladů.

Tabulka č. 2, rozdělení sazeb DPH (str. 33)

Základní sazba 21%	První snížená sazba 15%	Druhá snížená sazba 10%
Zboží	Zboží	Zboží
Kuchyňské nádobí	Potraviny	Léky
Oblečení	Pokojevé rostliny	Pitná voda
Služby	Služby	Služby
Oprava PC	Pohřební služby	Opravy obuvi
Výměna pneumatik	Hromadná letecká doprava	Kadeřnické služby

Zdroj: zpracování vlastní dle §47 zákon 235/2004 Sb. Zákon o dani z přidané hodnoty

¹⁶ MRKÝVKA, Petr, Ivana PAŘÍZKOVÁ a Michal RADVAN. *Základy finančního práva*. Praha: Armex, 2006. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-86795-37-3. Str. 62

Ekologické daně

Na základě podmínek členství České republiky v Evropské Unii a postupné harmonizaci daňových systémů. Nastala v České republice roku 2008 povinnost od roku 2008 platit daň z elektřiny, zemního plynu a pevných paliv. Souhrn těchto daní nazýváme ekologickými daněmi. Tyto daně vymezuje zákon 261/2007 Sb., zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů, tyto daně tedy plní fiskální funkci. Specifika ekologických daní upravují části 44-47 výše uvedeného zákona. Tyto části zákona jsou řízeny směrnicí rady 2003/96/ES. Předmět ekologických daní, ovšem podléhá velice přísné legislativní úpravě a vždy je upraven příslušným kódem nomenklatury. Povinnost daň přiznat a zaplatit vzniká nejčastěji v moment dodání jejího předmětu ke koncovému spotřebiteli nebo dopravou předmětu daně na území ČR. Druhou možností je moment jeho spotřeby distributorem . (např. benzinová pumpa).

Tabulka č. 4 předměty ekologické daně

Typ daně	Předmět daně	Příslušné kódy nomenklatury
Daň z elektřiny	Elektřina	2716
Daň ze zemního plynu	Zemní plyn	2711 11
	Některé další plyny	2711 21, 2711 29, 2705
Daň z pevných paliv	Černé uhlí	2701
	Hnědé uhlí	2702
	Koks	2704
	Ostatní uhlovodíky	2706, 2708, 2713, 2714, 2715,

Zdroj zpracování vlastní podle: Ekologické daně | Celní správa ČR (celnisprava.cz)

Správu ekologických daní mají na starost celní orgány, mezi jejichž pravomoc patří i dva typy povolení. A to povolení k nabytí osvobozených energetických produktů a povolení k nabytí energetických produktů bez daně. Bez těchto povolení nesmí fyzické ani právnické osobě být předměty ekologické daně, bez její úhrady dodány.

Plátcem ekologických daní jsou distributoři, kteří poskytují předmět ekologické daně dodavatelům, dále fyzické nebo právnické osoby, které poskytují služby jako distributoři a předměty potřebních daní pro koncové uživatele.

Ekologické daně, mají ovšem i spoustu výjimek u každé jednotlivé daně je též spousta předmětů od daně osvobozených. U daně z elektřiny je to tzv. Ekologicky šetrná což

znamená, že byla vyrobena a na tomtéž místě spotřebována. Výkon výroby by podle zákona neměl přesáhnout 30kW. Dále dani nepodléhá elektřina vyrobená v přepravních prostředcích, pokud je během jejich využívání spotřebována. Poslední osvobození se vztahuje, za určitých podmínek, na elektřinu vyrobenou za pomoci jiného předmětu U daní ze zemního plynu, se osvobození vztahuje na plyn dodávaný domácnostem. Dodat takto osvobozený zemní plyn lze pouze těm, kteří jsou ve smluvním vztahu s dodavatelem a zároveň, se jedná o fyzickou nepodnikající osobu. U pevných paliv jsou to například paliva určená k výrobě elektřiny anebo tepla do generátorů pro domácnosti. Stanovené pomocí právních předpisů. Dále se jedná o pevná paliva určená k výrobě koksu. Nebo pevné pohonné hmoty používané, jako palivo pro veřejnou lodní dopravu nikoliv, však pro soukromé nebo rekreační plavby.

Spotřební daně v České republice

Jako téma praktické části své diplomové práce jsem si vybral popis spotřební daně. Tento typ daní je jednou z nejstarších, protože daň ze spotřeby byla používána v mnoha případech i ve středověku. Zasahuje do života nás všech a ovlivňuje život obyvatel napříč republikou. Spotřební daň, stejně jako daň z přidané hodnoty, patří do daní nepřímých. Na rozdíl od ní se však jedná o daň selektivní. Spotřební daně jsou vydávány za účelem ovlivnění ceny určitého zboží, nebo služby na trhu a zároveň zvýšení příjmů do státního rozpočtu, v němž tvořila za rok 2021 přibližně 32,1 % ze všech vybraných daní a správních poplatků vyjma pojistného¹. Spotřební daně jsou také účinným mechanismem pro snižování poptávky po zboží, které může být zdravotně či ekologicky škodlivé.

Spotřební daně, v současné podobě jsou v České republice vybírány od 1. ledna 1993, kdy nabyl v účinnost zákon 212/1992 Sb. - Zákon o soustavě daní. Ten byl upraven zákonem č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů. Prošel několika novelami za účelem přiblížení právní úpravy a standardům Evropské unie. Ve směrnicích EU je striktně stanoveno, co má být předmětem daně, za jakých podmínek je možné osvobození od daně či jaké jsou minimální sazby. Jedná se o ustálený a velice dobře odhadnutelný zdroj příjmu. Počínaje lednem 2004 nabyl v účinnost zákon 353/2003 Sb. – Zákon o spotřebních daních. Předmětem úpravy tohoto zákona je zdanění tabákových výrobků, surového tabáku, minerálních olejů a sledování nakládání s těmito komoditami. Přičemž pro jednotlivé komodity je stanovena minimální sazba daně, kterou Česká republika splňuje. Dodržování tohoto zákona a výběr daně spravuje celní správa České republiky. Předmětem daně jsou, minerální oleje, líh, pivo, víno a tabák, s nimiž se obchoduje na území Evropské unie. Plátcem

spotřební daně je výrobce produktu nebo provozovatel daňového skladu, poplatníkem jeho zákazník, což ukazuje na tu skutečnost, že cena výrobku daň při prodeji již zahrnuje. Poptávka po zdaněných výrobcích je cenově neelastická v poměru k jejich výsledné ceně, to znamená, že daň ovlivňuje jejich spotřebu. O jednotlivých předmětech spotřební daně si budeme rozebírat dále.

Graf č. 2, podíl výnosnosti jednotlivých spotřebních daní

Zdroj: zpracování vlastní podle: Tabulková část k návrhu státního závěrečného účtu 2021 České republiky (mfc.r.cz)

Největší zastoupení na výnosnosti spotřebních daní měla ta z minerálních olejů, která se na celkovém objemu vybraných financí podílí více, než polovinou za ní je daň z tabáku s necelými čtyřiceti procenty. Na druhém konci pomyslné tabulky významnosti pro státní rozpočet je daň z vína a meziproductů, která netvoří ani setinu výnosů ze spotřebních daní. Celková částka vybraná na spotřebních daních v roce 2021 byla 149,6 mld. korun českých.

Daňová povinnost vzniká v okamžiku výroby těchto produktů, nebo jejich dovozem na území Evropské unie. Povinnost daň odvést je orientována, co nejbližší spotřebiteli daného produktu, pokud tedy není produkt podmíněně osvobozen, je mu povinnost daň zaplatit odsunuta, a to až do jeho uvedení do oběhu. Pro výrobce, dovozce a obchodníky vzniká povinnost daň zaplatit až tímto momentem. Zdaňovacím obdobím pro spotřební daně je kalendářní měsíc, kdy po jeho skončení vzniká, plátcí povinnost podat daňové přiznání za každou daň zvlášť příslušnému celnímu úřadu musí být přiznání doručeno. Na podání těchto daňových přiznání je ze zákona 25 dní. Na splacení této daně je lhůta o 15 dní delší, pokud není v zákoně praveno jinak. Při dovozu se splatnost odvíjí dnem výpočtu cla, daně, nebo poplatku. Kdy od sdělení celkové částky běží lhůta 10 dní.

Charakteristika zákona o spotřební dani

Tabulka č. 4, zpracování zákona 353/2003 sb.

Část	Co obsahuje?	Paragrafy
1	Obecná ustanovení	§1 - §43
2	Obecná ustanovení o povolovacím řízení	§43a - §43q
3	Zvláštní ustanovení	§44 -§131
4	Osvědčení pro uplatnění snížené sazby v jiném členském státě	§132 -§134
5	Značkování a barvení některých minerálních olejů	§134a- §134k
6	Značkování některých dalších minerálních olejů	§134l-§134v
7	Sledování nakládání se zvláštními minerálními oleji	§134w- §134zg
8	Některá ustanovení o nakládání se surovým tabákem	§134zh- §134zxc
9	Přestupky	§135§135zi
10	Přechodná, zrušovací a závěrečná ustanovení	§136§142

Zdroj: zpracování vlastní podle zákona 353/2003 sb. Zákona o spotřební dani

Spotřební daně jsou upravovány zákonem 353/2003 sb. - Zákon o spotřební dani. Tento zákon se skládá celkem z deseti částí, každá část se dále dělí do rozdílného počtu hlav. První část obsahuje obecná ustanovení. Tato obsáhlá část obsahuje například, co je předmětem úpravy tohoto zákona, místo, kde daný zákon platí, nebo i to, jak vypočítat sazbu daně. V druhé části se dozvídáme, co je potřeba k povolovacímu řízení včetně podmínek k podání návrhu nebo podmínek k jeho vyhovění. V nejobsáhlejší třetí části zákona poté nalezneme zvláštní ustanovení ke každé dani zvlášť, sazby daně za jednotlivé předměty daně, kódy nomenklatury, pod nimiž dané produkty najdeme, Pod čtvrtou částí zákona nalézáme, jak uplatnit snížené sazby. Pokud chceme danit v jiném státě Evropské unie. Části 5 až 7 se věnují nakládání s některými minerálními oleji. Osmá část se věnuje nakládání se surovým tabákem. Předposlední část je věnovaná přestupkům proti zákonu, a jaký postih při jeho porušení hrozí. Poslední část zaštiťuje, společná, závěrečná a zrušovací ustanovení. Nalezneme zde některé zrušené nebo přeepsané části zákona v původním znění. Je zde také zmínka o tom, kdy zákon nabyl účinnost.

Druhy spotřebních daní

Výrobky, které předmětem spotřební daně jsou:

- ❖ Minerální oleje
- ❖ Lih
- ❖ Pivo
- ❖ Víno
- ❖ Tabákové výrobky

Rozdělení spotřebních daní

Tabulka č. 5, předměty spotřebních daní

Daň z lihu
Daň z piva
Daň z vína a meziproductů
Daň z tabákových výrobků
Daň ze zahříváných tabákových výrobků
Daň ze surového tabáku

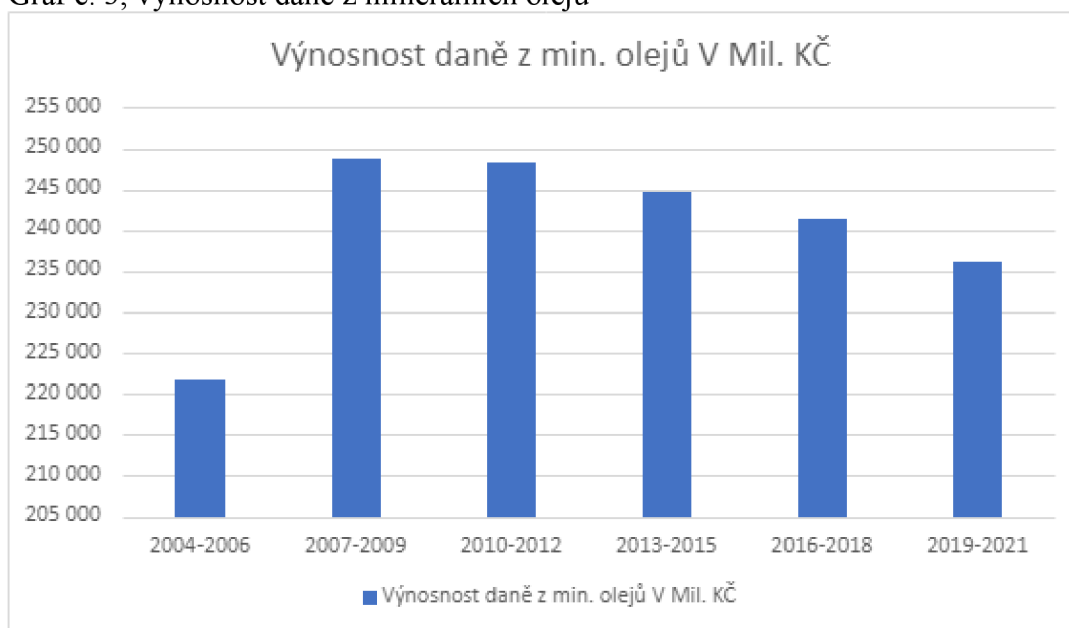
Zdroj: Zpracování vlastní podle §353/2003 Sb. Zákon o spotřebních daních

Výnosnost spotřebních daní v průběhu let.

v této kapitole bakalářské práce si rozebereme, kolik peněz do státního rozpočtu znamenalo vybírání jednotlivých druhů spotřebních daní v průběhu let. Za interval považujeme 3 roky a výchozí rok 2004, jelikož byl rokem vstupu do Evropské unie, tedy probíhala harmonizace daňového systému. Navíc od roku 2004, již byl v platnosti zákon §353/2003 Sb. Zákon o spotřební dani.

Daň z minerálních olejů

Graf č. 3, výnosnost daně z minerálních olejů

Zdroj: zpracování vlastní dle údajů v závěrečných účtech státního rozpočtu mfcz.cz.

Tabulka č. 6, spotřeba motorového benzínu v posledních letech

Spotřeba motorový benzín v tisících litrů	Sazba na tisíc litrů	Rok	Spotřeba motorová nafta v tisících litrů	Sazba na tisíc litrů
175 186	12 840 Kč	2021	2 133 608	9 950 Kč
162 902	12 840 Kč	2020	2 090 210	10 950 Kč
176 011	12 840 Kč	2019	2 429 915	10 950 Kč

Zdroj: czso.cz

V tabulce je možné vidět pokles spotřeby v roce 2020, ovlivněný především pandemií Covidu19, který výrazně omezoval cestovní ruch. (Zákazy cestování, a později jeho významné omezování.)

V červnu roku 2022, vláda na základě vysokých cen ropy v rámci pomoci dopravním společnostem a menším odběratelům snížila spotřební daně o 1,50 Kč na litr. Původním záměrem bylo snížení jen do konce září téhož roku, ovšem nakonec je tato změna platná až do konce následujícího roku 2023.

Daň z lihu

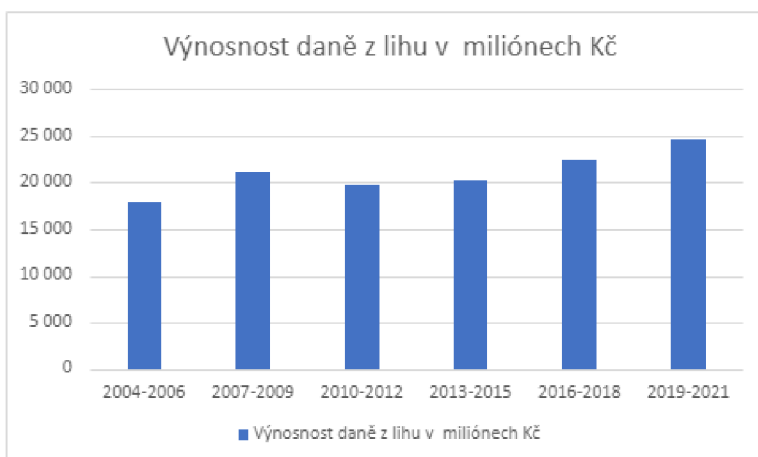
Tabulka č. 7, předměty daně z lihu

Předmět	Nomenklatura	Odstavec	písmeno	Sazba
Lih (etanol) (1,2 % - 22% objemových etanolů)	2207	1)		32250 Kč/hl. etanolu
Lih (více než 22% objemových etanolů)	2208	2)		32 250 Kč/ hl. etanolu Ovocné destiláty z pálení do 30 l etanolu na osobu za dané období 16200 Kč/hl.
Lih pod ostatními kódy nomenklatury				32 250 Kč/ hl.

Zdroj: Zpracování vlastní na základě § 48 zákona 353/2003 Sb. Zákona o spotřební dani

Graf č. 4, výnosnosti daně z lihu

Zdroj: zpracování vlastní dle údajů v závěrečných účtech státního rozpočtu mfcz.cz

Pokles mezi třiletkami 2010 až 2012 a 2013 až 2015 je způsoben metanolovou kauzou z přelomu let 2012 a 2013, kdy docházelo k otravám metanolem a tedy státem řízené prohibici.

Daň z piva

Tabulka č. 8, Předměty daně z piva

Předmět daně	Kód nomenklatury	Odstavec	písmeno	Sazba
Pivo se základní sazbou daně	2203 a 2206	1		32 Kč/hl. x každé celé další procento extraktu původní mladiny
Pivo vyráběné 150 000-200 000 hl.	2203 a 2206	1		28,80 Kč/hl. x každé celé další procento extraktu původní mladiny
Pivo vyráběné 100 000 – 150000 hl.	2203 a 2206	1		25,60 Kč/hl. x každé celé další procento extraktu původní mladiny

Pivo vyráběné 50 000 – 100 000 hl.	2203 a 2206			22,40 Kč/ x každé celé další procento extraktu původní mladiny
Pivo vyráběné 10 000 – 50 000 hl.	2203 a 2206	1		19,20 Kč/hl. x každé celé další procento extraktu původní mladiny
Pivo vyráběné Do 10000 hl.	2203 a 2206	1		16 Kč/hl. x každé celé další procento extraktu původní mladiny

Zdroj: zpracování vlastní podle §85 zákona 353/2003 zákona o spotřební dani

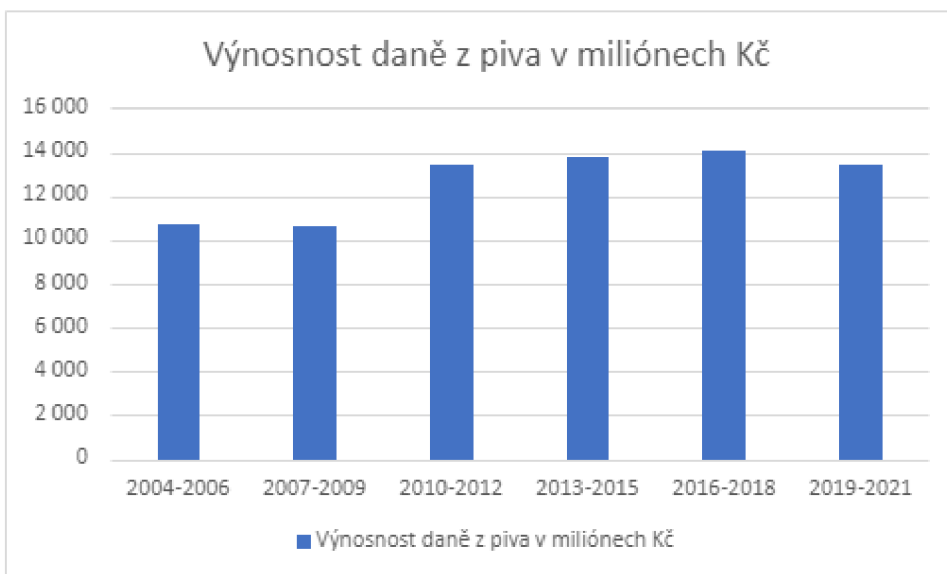
U sazby daně z piva je vidno, že se její výše orientuje, vždy dle velikosti objemu výroby pivovaru. Základní sazbu platí jen ty s největším z nich, poté se sazba dle množství vyrobeného piva snižuje vždy o 10 % ze základu. Nejmenší pivovary platí z každého hektolitrů vyrobeného piva, oproti těm největším, poloviční daň. Tedy 16 Kč za hektolitr. Tato sazba se násobí procentním vyjádřením extraktu původní mladiny.

Budeme-li vycházet z toho, že Budějovický Budvar v roce 2020 uvařil „1,73 mil. hektolitrů piva.“¹⁷ Jeho sazba je 32kč/hl. můžeme snadno dopočítat, že v případě 10 stupňového piva platíme na spotřební dani 1,60 Kč za každý půllitr, u piva dvanáctistupňového je sazba daně 1,92 Kč.

---

17 Pivovar Budějovický Budvar, n. p. (budejovickybudvar.cz)

Graf č. 5 Výnosnost daně z piva

Zdroj: zpracování vlastní dle údajů v závěrečných účtech státního rozpočtu mfcz.cz.

V roce 2010 došlo ke zvýšení sazby spotřební daně z piva z původních 24 Kč pro velké pivovary na současných 32 Kč. „*Takže ani pokles v průměru o 6,3l na osobu*“¹⁸, neznamenal nižší příjem do státního rozpočtu.

---

18 Graf - Spotřeba alkoholických nápojů na 1 obyvatele v České republice | ČSÚ (czso.cz)

Daň z vína a meziproductů

Tabulka č. 9, Předměty daně z vína a meziproductů

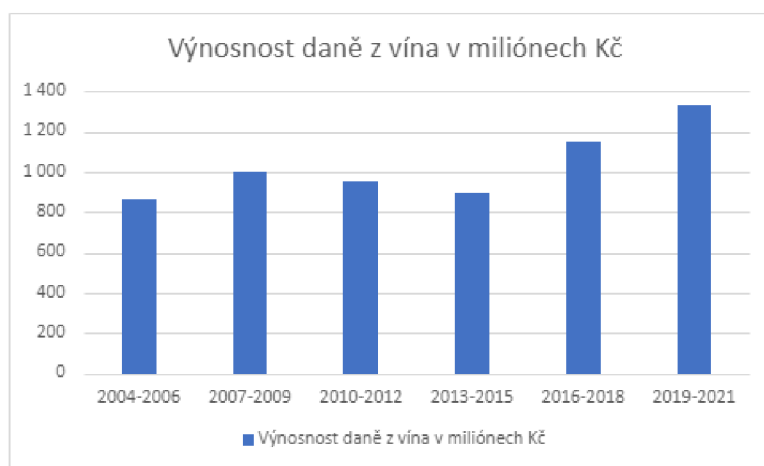
Předmět	Kód nomenklatury	Odstavec	Písmeno	Sazba
Šumivá vína		1		2340 Kč/hl
Tichá vína		2		0 Kč/hl
Meziproducty		3		2340 Kč/hl

Zdroj: zpracování vlastní podle §96 zákona 353/2003 zákona o spotřební dani

Předmětem spotřební daně z vína a meziproductů se rozumí víno a fermentované nápoje obsahující mezi 1,2% a 22% objemových alkoholu. Šumivým vínem podle §93 odst. 2 je víno s minimálním přtlakem 3 bary při 20 stupních celsia. Tiché víno je běžně užívané víno, též zvané jako stolní víno. Meziproducty jsou ty producty, které nelze zařadit ani mezi vína šumivá, ani mezi vína tichá a zároveň se z nich neodvádí daň z piva například burčák.

Nejznámějším a nejoblíbenějším druhem šumivého vína u nás je Bohemia sekt při jeho ceně 160 korun za 0,7 litru. Činí spotřební daň 16, 38 Kč. Což činí 10,25% procenta z celkové ceny.

Graf č. 6, výnosnosti daně z vína a meziproductů

Zdroj: zpracování vlastní dle údajů v závěrečných účtech státního rozpočtu mfcz

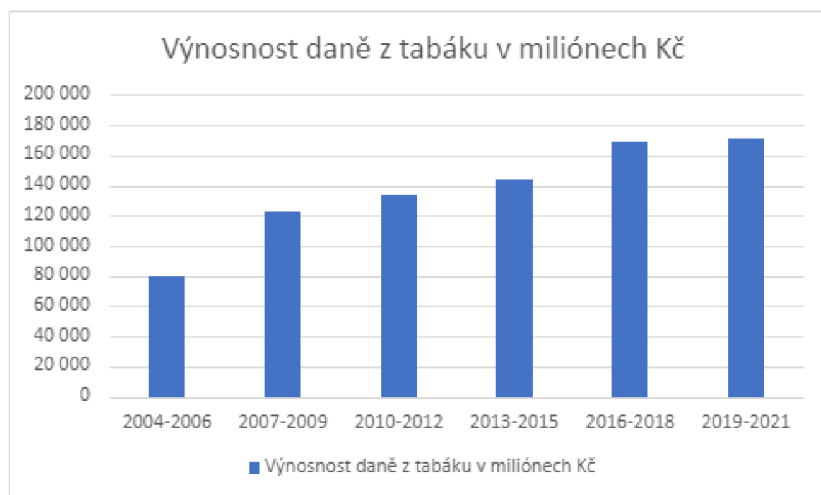
Daň z tabáku

Tabulka č. 10, předměty spotřební daně z tabáku

Předmět	Kód nomenklatury	Odstavec	Písmeno	Sazba
Cigarety		1)		30%+1,88 kč Nejméně však 3,36kč/ ks
Doutníky, cigarillos		1)		2,19 Kč/ ks
Tabák ke kouření		1)		2860 Kč/ kg

Zdroj: zpracování vlastní podle §104 zákona 353/2003 zákona o spotřební dani

Graf č. 7 Výnosnost daně z tabáku

Zdroj: zpracování vlastní dle údajů v závěrečných účtech státního rozpočtu mfcf.cz

Sazba daně z cigaret je nejčastěji měnící se sazbou ze spotřebních daní. Od roku 2004, kdy vzešel v účinnost zákon 353/2003 Sb. Zákon o spotřebních daních, se pevná sazba této daně téměř z čtyřnásobila. Ovšem efekt na spotřebu cigaret je podstatně menší.

Pro výpočet sazby spotřební daně u cigaret je nutno brát v potaz hned dvě složky. První z nich je procentuální a druhá pevná z každé cigarety. Je stanovena ale i zákonem minimální sazba na cigaretu, pod níž se nesmí sazba dostat. Pro nás to tedy znamená, že při ceně krabičky o 20ks za 120Kč, tedy ceně 6Kč/ks počítáme 30%+1,88 Kč z každé cigarety. To znamená $1,8+1,88=3,68$ Kč (podmínka sazby vyšší než 3,38 Kč/ks splněna) 3,68 Kč činí daň z každé cigarety. Pro Krabičku to tedy činí 73, 60 Kč.

Tabulka č. 11, Vývoj sazeb u cigaret

Rok (počítáme vždy sazby k 1. lednu tohoto roku)	2005	2010	2015	2020
Průměr ročně vykouřených cigaret	2275	2028	2010	1894
Minimální sazba z každé cigarety	0,90	1.92	2,37	2,63

Zdroj: zpracování vlastní na základě tabulky dat z celní správy a českého statistického úřadu.

Jak můžeme z tabulky vidět nárůst sazby o 113% mezi roky 2005 a 2010 znamenala pokles průměrné spotřeby o pouhých 12 procent. Zatímco 11% nárůst sazby mezi roky 2015 a 2020 znamenal pokles o šest procentních bodů. Je však nutno podotknout, že na průměrné spotřebě cigaret se mohou podepisovat i jiné faktory a oproti dřívější době, cigarety ztrácejí i na zájmu lidí, kteří se často uchylují k alternativám, které kdysi nebyly v takové míře dostupné.

Analýza některých předmětů spotřební daně

Do praktické části své bakalářské práce jsem se rozhodl zařadit výzkum, jak lidé vnímají některé produkty, které označujeme za předměty spotřební daně, konkrétně se jednalo o cigarety, pivo a benzín. Zanalyzování výsledků této spotřebitelské ankety jsem se pokusil navrhnout implementaci na současné dění a to tak, jak by bylo případně podle mého názoru vhodné upravit spotřební daně, tak aby přinesly více prostředků do státního rozpočtu.

Respondenty dotazníku byly ze zcela pochopitelných důvodů dospělé osoby, jedinou podmínkou bylo dovršení plnoletosti, tedy 18 let věku, což je hranice jak pro legální požívání alkoholu a cigaret, případně věk, od něž je v České republice možnost získat řidičské oprávnění pro osobní automobily.

Dotazníkové šetření bylo rozděleno do tří skupin, kdy se respondent mohl sám rozhodnout, zda chce vyplnit otázky ohledně piva, cigaret nebo benzínu. Nejvíce lidí se vyjádřilo k pivu. Vyplnění této části mé studie se věnovalo 72 z celkově 184 dotazovaných, tedy 39,2%, dalších 60 dotazovaných se vyjádřilo k problematice benzínu (32,6%). Zatímco jen 52 lidí se rozhodlo sdělit svůj názor k Cigaretám (28,2%).

Tabulka č. 12, Počty respondentů, kteří se vyjádřili v anketě.

Předmět ankety	Pivo	Cigarety	Benzín
Počet Dotazovaných	72	52	60
Z toho mužů v procentech	51,4%	44,2%	50%
Z toho žen v procentech	48,6%	55,8%	50%

Zdroj: zpracování vlastní na základě anket k Bakalářské práci

Anketa ohledně piva

Do šetření ohledně piva se zapojilo 37 mužů a 35 žen, z nichž nejpočetnější skupinou byli lidé do 45 let věku, konkrétně to bylo 59 dotazovaných. (31 z nich mezi 18 a 29 lety, 28 mezi 30 a 44 lety)

U piva bylo nahlíženo na jeho rozdělení, v první řadě na lahvové a čepované, dále bylo bráno v potaz, zda se jedná o deseti případně dvanáctistupňové pivo. Respondenti byli požádáni, aby při vyplňování brali na vědomí obzvláště velké pivovary, (pro počítání daně, ty které mají objem výroby přes 200 000hl/rok a jsou tak všeobecně známé).

První otázkou byla spotřeba lahvového desetistupňového piva (tedy toho s obsahem alkoholu od 4,0% do 4,5%), kdy mně zajímalo kolik respondent, průměrně za týden těchto piv vypije, nejčastější odpovědí, bylo, že žádné (tak odpovídalo 36% dotázaných, ale i přesto se průměrný počet vyšplhal na hodnotu přibližně 2.7 lahvových desetistupňových piv. Druhá otázka, se snažila zjistit, kolik podle stejných respondentů mělo dané pivo stát, při nákupu v supermarketu. Přičemž pro srovnání s realitou budeme počítat láhev piva Gambrinus Originál 10° která stojí, podle průměrné ceny v pěti na sobě zcela nezávislých supermarketech 11 Kč. K ceně připočteme tedy tříkorunovou zálohu za láhev a jsme na ceně 14 Kč. Zatímco respondenti zodpověděli průměrnou cenu 15 Kč + vratná záloha. Z toho vyplývá, že jejich spotřeba by se zřejmě neměnila, kdyby došlo k navýšení cen tohoto piva o 4 Kč na lahev.

Další dvě otázky směřovaly svou pozornost k též lahvovému, ale za to dvanácti stupňovému pivu (tedy s obsahem alkoholu Přibližně 5,0%). Pro naše srovnání s realitou nyní poslouží pivo Gambrinus Plná 12, téhož času k sehnání průměrně za 18 Kč+3 Kč vratná záloha za lahev. Zde je průměrně vypito 2,2 piv na osobu za týden. Na očekávanou cenu respondenti odpověděli v průměru 20,6 Kč+záloha. Opět lze tedy předpokládat stejnou spotřebu při navýšení ceny o 2,6 Kč na lahev.

U čepovaného piva s obsahem alkoholu se tedy dozvídáme, že průměrně respondenti vypijí 2,3 těchto piv na týden a průměrně očekávají cenu 31 Kč, zatímco průměrné čepované desetistupňové pivo Gambrinus v jedné nejmenované pražské hospodě stojí o korunu méně, jinde je cena o dvě koruny vyšší, což znamená, že se pohybujeme na hranici, kdy zvednutí ceny může výrazně ovlivnit spotřebu, a tím i výnosnost. U čepovaného dvanáctistupňového piva, se dozvídáme, že dotazovaní vypijí 3,67 piva týdně a očekávají cenu 34 Korun, ovšem ta je v mnoha případech mnohem vyšší, například ve výše zmiňované Počernické hospodě je to o 15 Kč. A nedaleko odtud Pilsner Urquell stojí dokonce o 20 Kč více, než je očekávání dotazovaných. Zde je tedy vidět, že čepované pivo s obsahem alkoholu, okolo 5,0%, dosahuje

svých limitů, kdy by další zvýšení cen mohlo poptávku po něm značně ovlivnit.

Další otázky byly koncipovány tak, aby bylo možné zjistit, jak ovlivňuje rostoucí cena piva nákupní chování dotazovaných. Zde vyplynulo, že pouze čtvrtina dotazovaných omezila svou spotřebu, osmina přešla z čepovaného k lahvovému, a jen 3 dotazovaní přešli k jiné značce piva. Zbývá nadpoloviční většina svou spotřebu neupravovala. U návrhu na změnu cen reakce ještě menší, a to až už necelých 21 % reagovalo na změnu ceny čepovaného piva, a pouhých 10% na změnu ceny lahvového piva. U těchto otázek je nutno zmínit, že byly postaveny tak, aby pozitivně ovlivnily spotřebu, tedy zkoumaly chování spotřebitelů při poklesu ceny, je to z toho důvodu, že cena piva roste takřka neustále, a tak jsem zkoumal, jak by se respondenti zachovali v opačném případě.

Z dotazování týkajícího se piva tedy vyplynulo, že lidé předpokládají dražší lahvové pivo, u nějž bych se tedy s ohledem, na příjem státní rozpočet pokusil implementovat vyšší spotřební daň, což by spustilo růst jeho ceny. V praxi by tedy byly uváděny dvě sazby spotřební daně z piva ta standardní platící pro pivo čepované, a ta zvýšená pro pivo lahvové. Zvýšená by byla odměřena stejně jako doposud tedy, vždy by nejvíce platily ty největší pivovary a vždy klesala o 10% v závislosti na produkci. Ovšem sazba by pro tentokrát začínala na 37 Kč/hl. Při nahlížení na pivo celkem by to vyvolalo zvýšení ceny lahvového piva o 12,5%, tedy kdyby všechny náklady vzrostly, úměrným tempem což se sice zdá jako suma, jež by mohla negativně ovlivnit poptávku, což je v krátkodobém hledisku sice možné, ale osobně zastávám ten názor, že by to buď pomohlo odbytu piva čepovaného, nebo se vše po čase vrátilo k současnému stavu. Výnos pro státní rozpočet ze spotřební daně, by byl tedy u každého lahvového desetistupňového piva vyšší o 25 haléřů. Když vezmu v potaz 2,7 lahve piva, pro osobu za týden při „8 513 276“¹⁹ dospělých osobách značí přínos ze spotřební daně pro státní pokladnu ve výši necelých 300 milionů Kč ročně. U lahvového piva dvanáctistupňového by se daň zvedla o haléřů 29, při stejné kalkulaci na základě dotazníkového šetření by to znamenalo příjem ze spotřební daně z piva něco málo přes 282 milionů Kč. Je vidno, že pokud by stát tedy učinil toto rozhodnutí, které by bylo sic nutno říct dost nepopulární, byl by schopen navýšit příjem do státního rozpočtu ze spotřební daně o více než půl miliardy korun, což sice není vše řešící částka, ovšem není ani zanedbatelná.

---

¹⁹ Vypočítáno z počtu obyvatel v roce 2021, odečteny děti do 18 let [1300642207.xlsx \(czso.cz\)](#)

Anketa ohledně cigaret

Dotazníku ohledně cigaret se zúčastnilo celkem 52 osob, z nichž všichni až na jedinou byli mezi 18 a 60 roky života, zajímavostí je, že se jej zúčastnilo 29 žen a 23 mužů. I zde jsem se snažil zjistit průměrnou spotřebu na jednotlivce a ovlivnění spotřebitele rostoucími cenami. Zde vyplynulo, že průměrně je vykouřeno 8,1 cigarety na dospělé osobu den, což značilo, že při ceně krabičky průměrně utratí každý 1440 Kč měsíčně. U cigaret je třeba zmínit, že sazba z nich se skládá ze dvou částí a to pevné 1,88Kč za každou cigaretu a 30% z každé cigarety (v námi zmíněném příkladě 1,80 Kč).

Na dotaz ohledně optimální ceny se průměr všech dotazovaných ustálil na 110 Kč, tudíž pod cenou námi uvedenou v příkladě, ovšem na otázku, jak ovlivňuje růst cen cigaret jejich spotřebu, většina dotazovaných odvětila, že vůbec, nebo jen minimálně. Mé řešení nastalé situace spočívá ve sjednocení sazby spotřební daně u cigaret. Zrušil bych takzvanou pevnou část a na oplátku zvýšil tu procentní z každé cigarety na 65%. Jak by to vypadalo, ve srovnání si ukážeme v příložené tabulce. Pro tabulku vycházím z ceny, na níž se respondenti usnesli, to znamená 110 Kč/krabička=5,50 Kč cigareta

Tabulka č. 13, můj návrh na úpravu daně z cigaret

SOUČASNOST	MŮJ NÁVRH
1,88+1,65(30% z každé cigarety) = 3,53	3,57Kč (65% z každé cigarety)
Krabička o 20 ks =70,6Kč	Krabička o 20ks 71,4Kč

Zdroj: zpracování vlastní na základě vlastního návrhu, jak by bylo možno poupravit spotřební daň z cigaret.

Rozdíl ve spotřební dani by se při zvedání cen postupně zvyšoval a tak by tento návrh, za současné inflace, pomáhal snižovat deficit ve státním rozpočtu. Pokud vezmeme v potaz, dříve uváděné číslo počtu dospělých obyvatel republiky dozvídáme se, že při tomto modelu by výnosnost spotřební daně byla při ceně 110 Kč za krabičku více než 246 miliónů, zatímco nyní je 243 miliónů Kč. Pokud bych však vzal v potaz reálné ceny cigaret, kdy krabička cigaret jedné z nejznámějších značek Marlboro stojí 140 Kč, je současná výnosnost 277,6 miliónu, zatímco podle mého modelu by byla 322,7 mil. Kč. Navíc si myslím, že tento návrh by pro stát mohl být osvobozující s ohledem na složité počítání spotřební daně z cigaret. A cenu cigaret by stále ponechal na jejich výrobci. Současná sazba a výměra spotřební daně je podle mého názoru ovlivněna tím, že dříve se prodávaly i kusové cigarety, jejichž prodej však zákon o spotřebních daních zakazuje.

Anketa na téma benzín

Poslední dotazování proběhlo na téma benzín. Tohoto dotazování se zapojilo celkem 60 osob, a to rovnoměrně muži a ženy. Opět dotazník vyplnila pouze jedna osoba nad 60 let věku, jinak byl věk dotazovaných mezi 18 a 60 lety. Opět jsem se zaměřil na průměrnou spotřebu respondenta. Jakou má představu o optimální ceně a zda a jak jeho spotřebu ovlivňuje růst cen. Průměrná spotřeba dotazovaných byla týdně 12,5l. Což značí 650 l/za kalendářní rok. Optimální cenu stanovily na 35,80 Kč, což je o 4,10 Kč nižší než běžná cena, za níž je v Praze benzín prodáván.

Dále jsem se snažil od respondentů obdržet odpověď zda zaregistrovali v nedávnou úlevu státu na spotřební dani u benzínu, která činila 1,50 Kč/l zde se však dvě třetiny dotazovaných vyjádřili, tak že tento vládní bonus nezaregistrovali a jen necelých 6% dotazovaných sdělilo, že to pozitivně ovlivnilo jejich spotřebu. Dalším předmětem šetření bylo, zda negativní vývoj ceny ovlivní jejich spotřebu. Zde se však i přes více než 10% nárůst ceny vyjádřila nadpoloviční většina, že by to na jejich spotřebu nemělo vliv. Poslední otázkou bylo spíš zjištění, jaké alternativy lidé zvažují. Zde většina dotazovaných uvedla městskou hromadnou dopravu, 3 respondenti uvedli kolo a 1, že zvažuje nákup elektromobilu.

K vývoji spotřební daně nelze dělat podrobnou analýzu, poněvadž většina lidí je na benzínu dá se říct na tolik závislá, že jej budou odebírat i za jiné ceny. Takže nutno podotknout, že výši spotřební daně je nutno nastavit tak, aby lidem používání benzínu takzvaně nezprotivila, a zároveň přinesla, co největší zdroj financí do státního rozpočtu. Pohyb sazby spotřební daně bych odvíjel na základě inflace a deflace v předchozím roce. „K říjnu tohoto roku byla inflace 13,5%“²⁰ tím pádem bych úměrně zvýšil sazbu spotřební daně, 11tedy 8,94 Kč na litr na 10,15 Kč na stejné množství. Což by při průměrné spotřebě 650l na osobu ročně značilo nárůst příjmu pro státní rozpočet o necelých 6,7 miliardy Kč.

---

²⁰ Český statistický úřad | ČSÚ (czso.cz)

Závěr analýzy

V této kapitole jsem se věnoval některým předmětům spotřební daně podrobněji a pokusil jsem se na základě dotazníkového šetření navrhnout, jak navýšit objem výnosu z dané spotřební daně.

Například u piva bych tedy zavedl novou zvýšenou sazbu pro pivo lahvové, poněvadž spotřebitelé jsou ochotni zaplatit za lahvové pivo podle výsledků analýzy více. Zde by zvýšení spotřební daně o 5 Kč/hl., tedy o více než 15% by mohlo pomoci k plnění státní pokladny a také pozitivně motivovat spotřebitele k pivu čepovanému, z něž plyne vyšší příjem v podobě vyššího DPH, případně u daně z příjmů u provozovatelů restauračních zařízení.

U cigaret jsem navrhl změnu složení podílových složek spotřební daně, poněvadž aktuální sazba 1,88 Kč z každé cigarety + 30% z její ceny., a to vše při zákonem stanoveném minimu se mi zdá poněkud nepřehledné a pro kontrolu složité. Navíc to na státu nechává určitou tíhu odpovědnosti za vývoj cen cigaret. Zde bych vše mnohem víc zpřehlednil a zjednodušil, po zákazu prodeje kusových cigaret už nemusíme řešit minimální daň za kus, tedy bych zavedl jednotnou spotřební daň 65% z každého balení. Ta by byla jak snáze kontrolovatelná, tak mnohem přehlednější i pro konečné spotřebitele.

U benzínu je na rozdíl od piva a cigaret zcela zřejmé, že automobilová doprava už zkrátka patří k základním prvkům lidské existence, a jen málo lidí si dokáže představit, jak se bez ní obejít. Lidé jsou v tomto případě velmi málo ovlivnitelní změnou ceny. Cesty za základními povinnostmi společně s pohodlím a soukromím vlastního automobilu jsou pro ně jen těžko nahraditelné. Schodek státního rozpočtu bych v tomto případě zkoušel snižovat pomocí nastavené sazby spotřební daně, která by vždy po roce prošla, aktualizací na základě meziroční míry inflace. Což by dle mého zavinilo přirozený vývoj cen, který by dle mého neměl zásadní vliv na spotřebu. Jednotnou spotřební daň 65% bych uvalil na cigarety z každého balení. Ta by byla jak snáze kontrolovatelná, tak mnohem přehlednější i pro konečné spotřebitele.

Závěr práce

V teoretické části bakalářské práce jsem se věnoval vysvětlení základních pojmů, popisu funkcí daní a následně vývoji daňových systémů a náhledu na ně. Poté jsem se snažil objasnit, co znamenají pojmy daňová harmonizace a daňová koordinace s tím, že bylo čtenářům nutno představit úvod evropského daňového práva. Po zmínce o zákonu 280/2009 Sb. Daňového řádu jsem se snažil čtenářům představit současnou podobu a rozdělení daňového systému platného v České republice, k roku 2022, kde jsem rozebral základní informace o jednotlivých daních, které jsou v současné době na našem území vybírány.

Zvláštní pozornost byla upřena na sadu daní spotřebních, kterým je věnována praktická část této práce. Kde se snažím pomocí jednoduché ankety navrhnout efektivnější výběr a zvýšení přínosu pro státní rozpočet u některých jejích předmětů. Dále jsou v praktické části uvedeny tři možnosti jak tohoto cíle dosáhnout.

Cíle práce definované v jejím úvodu se tedy podle mého podařilo naplnit, byť zůstává nezodpovězenou otázkou, zda mou navrhované úpravy výběru spotřebních daní, by způsobily přesně ten efekt, jenž je v práci uveden, na spotřebu totiž doléhá, i spousta například sociologických faktorů, které mohou více či méně ovlivnit rozhodování spotřebitele.

Seznam tabulek a grafů

TEORETICKÁ ČÁST

Graf č. 1, úroveň daňové kvóty ve srovnání ČR a ostatních zemí (str. 25)

Graf č. 2, podíl výnosnosti jednotlivých spotřebních daní (str. 36)

Graf č. 3, výnosnost daně z minerálních olejů (str. 39)

Graf č. 4, výnosnosti daně z lihu (str. 41)

Graf č. 5, výnosnost daně z piva (str. 43)

Graf č. 6, výnosnosti daně z vína a meziproductů (str. 44)

Graf č. 7, výnosnost daně z tabáku (str. 45)

Schéma č. 1, úroveň harmonizace (str. 23)

Schéma č. 2, rozdělení daní (str. 28)

Tabulka č. 1, Podoba daňové soustavy mezi lety 1927-1936 (str. 15)

Tabulka č. 2, rozdělení sazeb DPH (str. 33)

Tabulka č. 3, přehled Ekologických daní (str. 34)

Tabulka č. 4, zpracování zákona 353/2003 sb. (str. 37)

Tabulka č. 5, předměty spotřebních daní (str. 38)

Tabulka č. 6, spotřeba benzínu v posledních 3 letech (str. 39)

Tabulka č. 7, předměty daně z lihu (str. 40)

Tabulka č. 8, předměty daně z piva (str. 41)

Tabulka č. 9, předměty daně z vína a meziproductů (str. 44)

Tabulka č. 10, předměty daně z tabáku (str. 45)

Tabulka č. 11, vývoj sazeb u daně z cigaret (str. 46)

PRAKTICKÁ ČÁST

Tabulka č. 12, tabulkový souhrn dotazovaných (str. 47)

Tabulka č. 13, můj návrh úpravy daně z cigaret (str. 48)

1. Seznam použité literatury

- DŮRASOVÁ, Ivana a Magda MORÁVKOVÁ. Daňová soustava ČR: sborník příkladů. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011. ISBN 978-80-87035-41-2.
- FALADA, David a Marek STARÝ 2009. Dějiny daní a poplatků. Praha: Havlíček Brain Team, ISBN 978-80-87109-15-1.
- KUKALOVÁ, Gabriela, Lukáš MORAVEC a Marta ŠULCOVÁ-SEIDLOVÁ 2015. Daňová soustava. Vydání druhé. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, ISBN 978-80-213-2572-2.
- KUNEŠ, Zdeněk. 2022 Daň z přidané hodnoty 2022: úplné znění zákona o DPH k 1. 1. 2022 s pedagogickými pomůckami včetně komentářů a grafů. Vydání desáté. Praha: Wolters Kluwer,. ISBN 978-80-7676-341-8.
- MARKOVÁ, Hana. Daňové zákony 2020: úplná znění platná k 1.1., včetně všech novel a čísel zákonů k 1.1.2020 s komentáři
- MIKUŠ, Martin. 2021 Komentář k dani silniční a k dani spotřební s příklady... Bohuňovice: Účetní Portál, -.
- MRKÝVKA, Petr, Ivana PAŘÍZKOVÁ 2006 a Michal RADVAN. Základy finančního práva. Praha: Armex, Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-6795-37-3.
- NERUDOVÁ, Danuše 2011. Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie. 3., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, Daňová řada (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-695-0.
- PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: úvod do problematiky. Praha: Codex Bohemia, 1999. ISBN 80-85963-88-4.
- PICMAUS, František. 1974. Daně, odvody a poplatky v ČSSR. Praha: Státní nakladatelství technické literatury,
- PROCHÁZKOVÁ, Jana. 2020 -. Komentář k dani z nemovitých věcí s příklady. Bohuňovice: Účetní Portál,
- TEPPEROVÁ, Jana. Daň z příjmů a pojistné na sociální zabezpečení: souvislosti a kolize v národním i mezinárodním kontextu. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019.
- VINCENCOVÁ, Eva. 2018 Daňová soustava. Brno: Sting, spol. s r.o. - nakladatelství. ISBN 978-80-87482-51-3.
- VOLKÁNOVÁ, Zdenka a Stanislav KLAZAR. 2013 Daň, daňová politika a daňová

teorie. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, . ISBN 978-80-87839-07-2. Str.37

- Zákon o spotřebních daních: úplné znění zákona č. 353/2003 Sb., (platnost k 1.1.2004). o spotřebních daních po novele zákona č. 479/2003 Sb. Český Těšín: Poradce, 2004. Zákony do kapsy. ISBN 80-86674-54-1.

Seznam internetových zdrojů

celnisprava.cz

ceskoo.cz

Cnb.cz

Czso.cz

E15.cz

financnisprava.cz

Managementmania.com

mfcf.cz

oecd.org

statistikaamy.cz

zakonyprolidi.cz

Použité zkratky

DPH – Daň z přidané hodnoty

hl. - hektolitr

Kčs -Koruna československá

KW – Kilowat

l - litr

OECD – Organisation for economic co-operation and develepment (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)

OSN – Organizace spojených národů

Sb. - Sbírka zákonů

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Výsledky dotazníku benzín

Příloha č. 2 - Výsledky dotazníku cigarety

Příloha č. 3 - Výsledky dotazníku pivo